

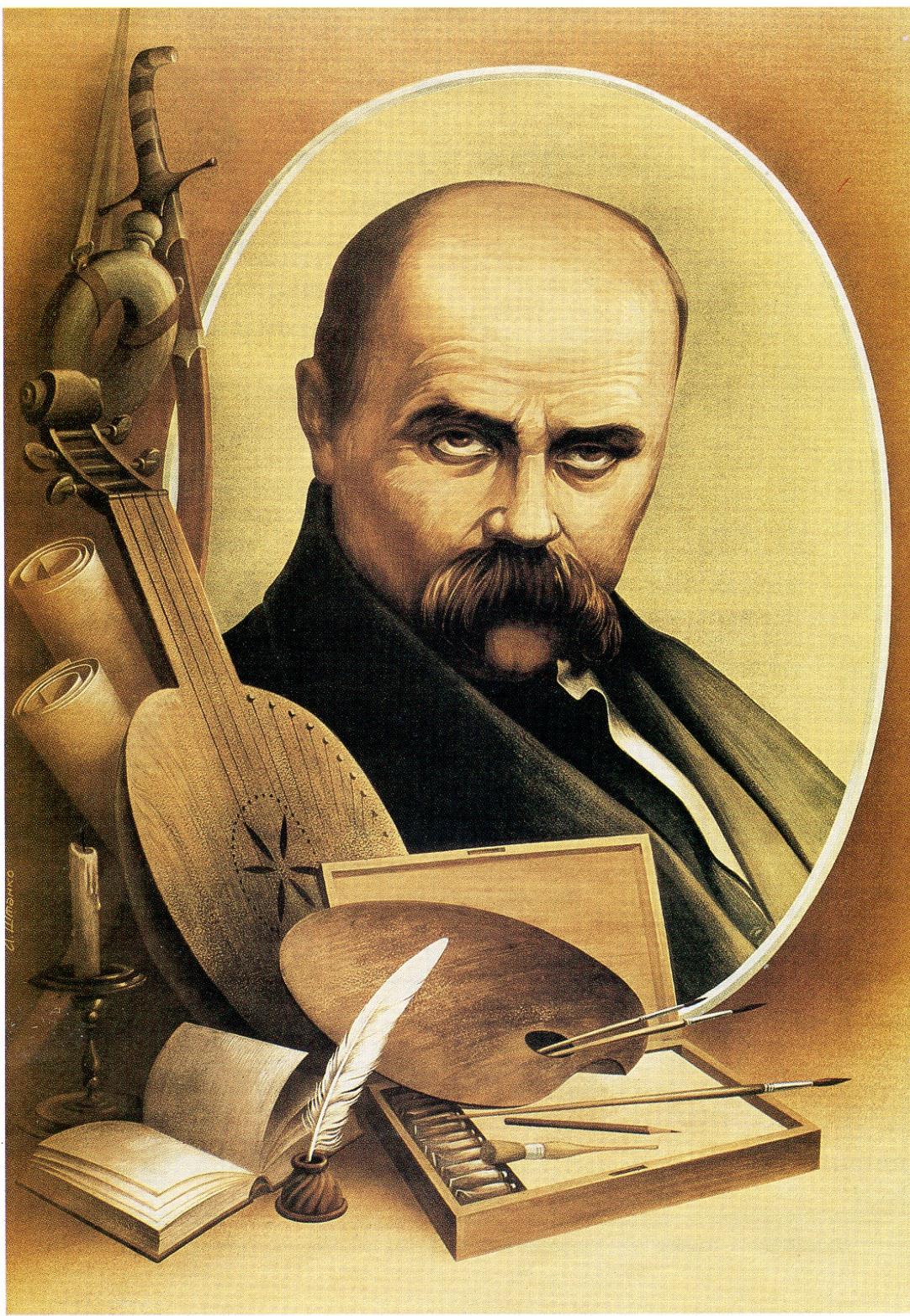
Молода Україна

журнал української демократичної молоді

РІК ВИДАННЯ XLIV

ЛЮТИЙ-БЕРЕЗЕНЬ — 1995 — FEBRUARY-MARCH

Ч. 429

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Канаді:

B. Yaremchenko,
28 Frontenac Rd.
London, Ontario

Ihor J. Lysyk,
885 Beaufort Ct.
Oshawa, Ont. L1G 7J7

T. Boyko,
2582 Cornwall Dr.
Penticton, B.C. Y2A 6X3

В США:

Головний представник

Iw. Ivahnenko,
72 Feather Bed In.
Hopewell, N.J. 08525

Pawlo Prokopenko,
75 Kennedy Circle
Rochester, N.Y. 14609

W. Ponomarenko,
5802 Vandalia Ave. S.W.
Cleveland, Ohio 44144

МОЛОДА УКРАЇНА

Видає Центральний Комітет
Об'єднання Демократичної
Української Молоді

Голова ЦК М. МОРОЗ

Редактует колегія:

редактори — Л. Ліщина,

В. Родак, О. Харченко;

члени — Ю. Криволап, А. Лисий,
Л. Павлюк, О. Пошиваник.

Адміністратор Зіна Корець

Тел. (416) 763-3422

MOLODA UKRAINA

A Ukrainian Monthly Magazine
Published by the Central Committee
of the Ukrainian Canadian Youth
Association -- ODUM

In USA -- Association of American
Youth of Ukrainian Descent.

President: M. Moroz

100 The East Mall, Unit 10,
Etobicoke, Ontario, M8Z 5X2

Це поширене число підготувала Валентина Родак.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

Річна передплата

У США, у Канаді і в Україні 25.00 доларів
Ціна одного примірника: 2.50 дол.

В Австралії 17.00 дол. (австрал.)
Ціна одного примірника: 2.00 дол.

В Англії і Німеччині 18.00 дол. (америк.)
Ціна одного примірника: 2.05 дол.

В усіх інших країнах Європи 17.00 дол. (америк.)
Ціна одного примірника: 1.70 дол.

В усіх країнах Південної Америки 15.00 дол. (америк.)
Ціна одного примірника: 1.25 дол. (америк.)

Зазначене число після прізвища передплатника означає останнє число
журналу, за яке заплачено передплату.

За зміну адреси просимо присилати поштові марки або інтернаціональні
купони (International coupon) на суму 65 канадських центів.

Редакція не приймає матеріалів без підпису автора і застерігає за собою право
скорочувати статті і правити мову, рукописів не повертає.

Статті підписані прізвищем або ініціалами автора не завжди відповідають
поглядам редакції.

За зміст і мову оголошень редакція не відповідає.

Листування з редакцією та адміністрацією просимо слати на адресу:

MOLODA UKRAINA

Box 40, Postal Station "M", Toronto, Ontario, Canada, M6S 4T2

В ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ: Поезії — П. Степ, І. Омельяненко, Д. Чуб, О. Самара, В. Онуфрієнко. Пам'яті Павла Степа;
О. Шевченко — Тут жив Тарас Шевченко; Б. Біляшівський — Листи в майбутнє; П. Дубів — "Під сонцем Австралії" — нова
книга Дмитра Нітченка; Д. Нітченко — Артистка Марія Малиш-Федорець (Мартинюк) розповідає; Я. Стех — Українці у
великій битві за Монте Кассіно; В. Родак — На многі, многі літа, шановний маestro Muравський !; Н. Ізбицька — Співачка Ганна
Солонична. Сторінка Юного ОДУМ-у. Ще одне повернення (А. Лисий). ОДУМ Чікаго допомагає Україні (ОКО). Посмертні
згадки. Хроніка.

НА ОБКЛАДИНЦІ: Т. Г. Шевченко. Портрет. Художник О. В. Штанко, 1991 р.

Павло СТЕП

ЮВІЛЕЙНЕ

O. Олесеві з нагоди сорокаліття
літературної діяльності.

I

Привіт тобі...

Привіт і честь тобі, поете,
Співець краси й святих ідей
Ніколи час не скине в Лету,
Не зімре в пам'яті людей

Про тебе спогадів. I слави
Вітри історії не вб'ють
Бо ти проходиш нелукаво
Життя свого тернисту путь

Тебе від юности й донині
Спокуси демон не зборов...
Ти віддавав своїй країні
Своєму людовім любові!

Один із перших в днях минулих
Слова новітні ти сказав,
Будив байдужих і поснулих,
Дорогу в Казку показав.

Розсіяв щедрою рукою
Ти всюди чар своїх пісень
Надхненним словом всіх до бою
Ти кликав з Ночі в Ясний День

Не раз життям своїм ти важив,
Коли над нами вихор гув,
Нічим нікого не зневажив,
Правдивий, чесний завжди був.

Ось сорок років в рідну ниву
Кладеш добірне ти зерно,
В мороз, у спеку, в морок, зливу
Зійшло і виросло воно.

А сорок років — шмат чималий,
Ще й був страшний, жахливий час.
Тебе всі біди не злякали,
Святий огонь твій ніч погас.

Він у серцях горить, палає
І світить ясно усім нам,
Гарячим словом закликає
Давати відсіч ворогам.

За все це люблений і знаний
Ти був і будеш між людьми...
Прийми ж привіт наш полум'яний,
Повагу, честь, хвалу прийми!

Літо 1943 р.

Павло Степ

КОНСТАТАЦІЯ

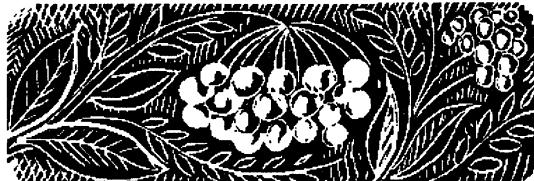
(У століття смерти Безсмертного Тараса)

I

Ми не рabi якісь безлиki,
не ботокуди ми... O, нi!
Ми тільки мрійники велиki,
бо народилися у днi,
коли над світом буревiй
гуляв, ламаючи пiдпори
традицiй хибник, — тодi свiй,
позбувшиc страху i покорi,
почали похiд переможnий
по злотнem сонце i блакитъ...
Не помiчати нас не можна,
не можна нас i зупинитъ!
Ми вiльно жити i дихать хочем,
врожай збирати з рiдних нiv,
i Ти нас, Велетню-Пророче,
огненним словом розбудив...

II

На самiм днi душi Твоєї —
волошки мрiйливi зiрчастi,
троянди бiлi, i лiлеї
цвiли, готовi до причастя...
Рvучи тi квiти, залюби
для людства цiлого Ти плiв
гiрляндi пишнi i вiнки —
надихсанiх грозою слiв.
Ти сповнив змiстом порожнечу,
повиту мрякою густою,
бо Ти — прийдешиного Предтеча,
i шляхом, вказаним Тобою,
святим палаючи екстазом,
iтиме безлiч поколiнь,
i буде їм дороговказом
Твоя велична, свiтла тiнь...

Пам'яті Павла Степа

На початку січня проминуло тридцять років, відколи редактор і поет Павло Гавриш відійшов від нас у той світ, де немає ні печалі, ні журби. Одним з його літературних псевдо, яке він вживав найчастіше, було Павло Степ.

Він походив зі старого козацького роду. Його предки, ще на початку XVIII століття, після програної Полтавської битви, продовжуючи захищати інтереси народу, зазнали утисків російського царя Петра I.

Павло Степ належав до тих представників минулої генерації, що, здавалося нам, ще так недавно були поміж нас: ветерани Визвольних Змагань, учасники революційних і культурних процесів в Україні.

Якщо розглянути його діяльність: педагогічну, літературно-мистецьку чи редакторську, стає все більш очевидним, що ціле його життя було присвячене одній ідеї — служіння Україні та її народові.

Революція 1917 р. застас його на фронті. Він бере діяльну участь в українізації тих частин армії, де переважали українці, а також у військових з'їздах в Одесі та Києві. Пізніше Павло Степ — учасник Визвольних Змагань та повстання проти гетьмана й збройної боротьби з денкінською та большевицькою навалами.

Після подій громадянської війни, здобувши вищу освіту, він учителює, але своїм основним фахом робить літературу й українську мову. Ще за студентських часів він стає редактором першого в Україні літературного журнала "Буяння".

У наступних роках він стоїть близько процесу літературного відродження України й сам бере участь у цьому процесі.

Завдяки редакторській праці в ДВУ та в кількох інших видавництвах у Харкові, тодішній столиці України, Павло Степ асоціюється з багатьма українськими письменниками й поетами 1920-их років, початку 1930-их років. Драматург І. Дніпровський та поет В. Свідзинський були його особливо близькими друзями.

Разом з кількома іншими видатними українськими літераторами він засновує УТОДІК: Українське товариство драматургів і кінематографістів. Він учасник нарад Правописної конференції, та член комісії по виробленню нового, так званого "Академічного", українського правопису.

Літературна діяльність Павла Степа продовжуvalася й під час Другої світової війни та після її закінчення. Він не стоїть осторонь українського життя, а багато часу й зусиль присвячує редакторській та видавничій роботі.

У Торонто П. Степ був одним із ініціаторів—співзасновників колись діяльного літературного створишення "Козуб" та автором першого статуту Створишення. Він також редактував журнал "Молода Україна" і вчителював в українських школах.

Поетична спадщина його просякнена патріотизмом, турботою за долю України й надією на краще майбутнє для його народу, в який він непохитно вірив.

Кілька поезій пропонуємо ласкавій увазі наших читачів.

Павло СТЕП

БУДЬ СТОСИЛИМ

*Ти хочеш щастя досягнути
І сяйво сонця хочеш пить,
І таємниці всі збагнути,
Життям прекрасним, новим жити?

То будь столиким,
Будь стосилим,
Орлом стань смілим
Міцнокрилим

І гордо линь
У височін!
Бо краще мить,
Та вільно жити,
Аніж сто літ терпіть і гнить!*

Літо 1920 р.

ЛЮБЛЮ ТЕБЕ

*Я зараз вбогий і голодний,
Але люблю тебе надміру!
І знай: завжди принести годний
Своє життя тобі в офіру...*

*Якими ж вабиш мене чарами?
Що будеш вільна і багата?
Ні, скорше тим, що яничарами
Нераз була ти розіп'ята.*

*Що рясно кров'ю ти полита,
Що голови в ярмо не гнеш,
Що знов свавільно й гордовито,
Як Фенікс, з попелу встаєш...*

Осінь 1933 р.

ПРО СУЧАСНІСТЬ РЕАЛЬНУ

*Подих волі нам віє в обличчя
Із широких, родючих ланів,
Всіх свідомих до праці він кличе
Розірвати кличе, пута рабів.*

*Та, на жаль, ми забули, як рвати,
Загубили шляхи до мети...
Ми не можем себе об'єднати,
Щоб до спільногого чину іти.*

*Ми не знаєм, де взяти наснаги,
Щоби кожному в серце налить,
Ми чекаєм, що прийдуть Варяги,
І научать творити нас і жити.*

*У нас сварки буяють і чвари,
Чорна злоба і заздрість цвітуть,
Ще блукають у нас яничари
І руйнують нам зоряну путь.*

Зима 1941 р.

Ольга ШЕВЧЕНКО

ТУТ ЖИВ ТАРАС ШЕВЧЕНКО

65 років тому в Києві було відкрито перший літературно-меморіальний музей Т. Г. Шевченка, який розмістився на Хрестатицькому провулку (тепер Т. Шевченка) в ошатному дерев'яному будинку, спорудженню ще 1835 року.

Зберегла цей будинок від руйнування та забуття пам'ять киян, які пишалися тим, що в ньому колись жив Тарас Шевченко.

У квітні 1846-го року Тарас Григорович разом зі своїми товаришами — поетом А. Афанасьевим-Чубинським та художником М. Сажиним оселився в будинку, що належав чиновникові І. Житницькому (в урочищі, названому Козине болото). Мешкаючи тут, поет писав вірші, зустрічався з друзями, виїздив у різні куточки України за завданням Київської археографічної комісії для змалювання старовинних пам'яток архітектури, працював над серією пейзажів, присвячених Києву. "Тут почалося нове життя з надзвичайно поетичними обставинами. Шевченко задумав змалювати всі варті уваги види Києва, внутрішність храмів та цікаві околиці. Сажин уявив себе деякі частини, й обидва художники пропадали з ранку до вечора, якщо тільки не перешкоджала погода. Не було нічого приємнішого наших вечорів, коли, повернувшись, утомлені, додому, ми відчиняли вікна, сідали до чаю та розповідали про свої dennі пригоди", — писав у спогадах Афанасьев-Чубинський. Таке вільне й щасливе життя поета й художника тривало майже рік. У квітні 1847 року Тараса Григоровича заарештували на переправі через Дніпро, коли він повергався з Чернігівської губернії до Києва і мав приступити до роботи викладачем малювання в Київському університеті св. Володимира. Після обшуку поета відправили під жандармським конвоєм до Петербургу.

Після смерти Шевченка до будинку на Козиному болоті приходили студенти університету, учні й викладачі колегії П. Галагана, щоб поклонитися цьому куточкові, пов'язаному з життям великого Кобзаря.

1918 року в Києві проводилася реєстрація всіх культурних пам'яток міста, до яких включили й будинок Житницького. Сприяв збереженню цієї пам'ятки мистецтвознавець Ф. Ернст. Зацікавився нею і професор Київського художнього інституту В. Кричевський. 1925 року в журналі "Україна" він опублікував розвідку про цей будинок і дав його тогочасний опис: "...незважаючи на пізнішу переробку, будинок має ви-

тримані характерні риси міщанського оригінального будівництва початку XIX ст. Високий дах, гарні пропорції, мезонін, який виходить по обидва подовжені фасади, типова шкляна галерея. Будинок дерев'яний, тинкований, пофарбований охрою з жилим цегляним підвалом і з мезоніном в дві кімнати, де по вказівках Петерсона (останнього власника — О. Ш.) жив Шевченко.

...Тепер будинок орендує жилкоп. Живе в ньому переважно біднота, неспроможна зробити ремонт." Стаття закінчувалася побажанням не лишити будинок напризволяще, а дати йому лад і відкрити в ньому музей Т. Шевченка.

До цієї ідеї прихильно поставилися Народній комісаріят освіти (передав позабюджетні асигнування), Київський окружний виконавчий комітет та Міська рада (виділили кошти на реставрацію та впорядкування садиби), Всеукраїнська академія наук.

З 1925 по 1929 рік триав ремонт та реставрація будинку. Цими роботами, а також всім художнім оформленням кімнат, майстерні та подвір'я керував В. Кричевський. Побудовою експозиції, добором та розподілом експонатів займався дійсний член Київської філії інституту Т. Шевченка АН України В. Міяковський. Допомагали створювати першу експозицію музею і своїми порадами, і цінними експонатами академіки С. Єфремов і О. Новицький, професори А. Степович, П. Филипович та інші.

10 листопада 1928 року відбулося урочисте відкриття музею Т. Г. Шевченка. Перша його експозиція була розміщена в семи кімнатах на першому поверсі й складалася з гравюр та літографій XIX ст., якінших репродукцій. У мезоніні, де за переказами жив і працював Т. Шевченко, було відтворено його майстерню за проектом В. Кричевського.

Фонди музею збагачувалися цінними експонатами, які надходили в дарунок од письменників, художників, колекціонерів, а також від Академії наук.

Так, письменник Ю. Дольд-Михайлик подарував оригінальну акварель Т. Шевченка "Портрет юнкера", якась невідома киянка (на жаль, не записали її прізвища) принесла до будинку офортний автопортрет Шевченка 1860 року, на звороті якого був написаний його рукою останній вірш "Чи не покинуть нам, небого...", педагог В. Уварова подарувала видання "Кобзаря" 1860 року з дарчим написом поета М. Чалому та інші.

У фондах музею зберігаються матеріали з архіву М. Іннас ОМЕЛЬЯНЕНКО Чалого, особисті речі І. Нечуя-Левицького, П. Куліша, М. Грушевського, М. Лисенка.

У 50-ті роки, коли Будинок-музей очолював П. Білецький, фонди поповнилися розшуканими в інших музеях Києва роботами М. Сажина ("Схили Дніпра", "Вид на Поділ з Андріївського узвозу" та інші) і Т. Шевченка ("Аскольдова могила").

Багаті фонди маленького музею стали справжньою скарбничкою для поповнення зібрань інших музеїв. Так, Канівському музеєві Т. Г. Шевченка передано червону китайку, якою була вкрита домовина поета під час похорону, гравірування приладдя й інші. Державному музеєві Т. Шевченка передано 43 одиниці експонатів з дорогоцінних металів та оригінальні малюнки Тараса Григоровича. До Історичного музею України — колекцію шляхетських печаток XVII-XVIII ст. — 162 одиниці, до Інституту літератури — автографи П. Тичини і В. Сосюри.

Наприкінці 60-их початку 70-их років реставратори провели копітку роботу й повернули будинкові його первісний вигляд. Високий дерев'яний дах, віконниці, паркан, із-за якого виглядають кетяги калини й розкішні мальви. Коли гості ступають на подвір'я, вони відразу потрапляють у чудовий куточек Києва середини XIX ст. Бруківка, чепурний садочок, стара шовковиця — ровесниця Тараса Шевченка.

Нині музей закрито на черговий ремонт та реставрацію. Наукові працівники розробляють нову експозицію, яка традиційно складатиметься з двох основних частин: меморіальної (кімнати та майстерні, де жив і працював Т. Шевченко) та літературно-мистецької, що розкриватиме тему "Перебування Т. Г. Шевченка в Києві". Музей відчинить свої двері до 180-річчя з дня народження великого Кобзаря.

Ольга ШЕВЧЕНКО,
завідуюча Київським літературно-меморіальним
Будинком-музеєм Т. Г. Шевченка.
"Літературна Україна", 10.03.1994 р.

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ
WEST ARKA
BOOK & GIFT STORE
ОЛЬГА І АНДРІЙ ЧОРНІЙ
і син АНДРІЙ -- власники

- Книжки, журнали, газети, пластинки, машини до писання.
- Різьба, бандури, вишивки, полотна і нитки до вишивання.
- Обруси і полотна з українськими взорами в гуртовій і подрібній продажі.
- Біжутерія, кераміка і кришталі.
- Висилка пачок до всіх країн.

"АРКА ЗАХІД"
2282 Bloor St.W. Toronto, Ontario M6S 1N9
Tel. (416) 762-8751

НАД ДНІПРОМ МОЇМ

Вічній пам'яті великого Кобзаря.

Над Дніпром моїм, над Славутою
Скиглють чайки в надвечірній час
І стойть замисленій над кручею
Мовчазний, у бронзі, наш Тарас.

П'є веселка воду з того боку,
де Дніпру ні краю, ні кінця,
А на кручу дітки синьоокі
Біль несуть у молодих серцях.

До дідуся в гості йдуть малята
З квітами весняними в руках,
Там стойть у нього біла хата
У плачущих вербах, у дубах.

Біля неї спить Кобзар в могилі...
А кругом — Дніпрова синя даль,
Спочиває у безсмертній силі
Долі української Коваль.

Він кував її у Кос-Аралі,
В серці, за халовою ховав,
На Вкраїну у своїй печалі
Думами у гості прилітав.

Він козацьку невгласиму славу
Словом полум'яним оспівав:
Як тремтіла із страху Варшава,
Гонта ляхів в Умані карав,

Як з Хортиці чайки гостроносі
Крізь пороги йшли в шалений плав,
А козак з ясиру русокосих
Полонянок в турка визволяв,

Як Петрові підлі байстрючата
Предків наших брали на багнет —
І піднявся словом проти ката,
З кріпаків, розгніваний поет.

Про далеку ту козацьку славу,
Шабель блиск в кривавому бою,
Як йшли на вражі грізні лави
За Вітчизну зоряну свою

Козаки—відчайдухи у битви
Боронити волю й рідний край —
Слово Кобзареве, як молитву,
Правнуче, в чужині прочитай!

Землю ту полюбии до загину,
де горить Шевченкова зоря,
Бо немає другої Вкраїни
І немає — другого Дніпра!

26 січня 1987 р.,
Торонто.

Борис БІЛЯШІВСЬКИЙ

ЛИСТИ В МАЙБУТНЄ

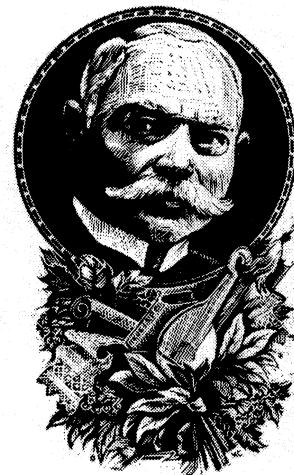
Серед будівничих української культури на зламі XIX і ХХ сторіч почесне місце посідає визначний вчений і громадський діяч Микола Федотович Біляшівський (1867–1926). Він був у тій когорті подвижників, якій випало пронести смолоскип Шевченкового гурту через кривавий скон старих імперій й горобині ночі народин нової тиранії до скатованого українського відродження, котре благовістило наше скалічене пробудження і майбутнє воскресіння.

Народився М. Біляшівський у м. Умані на Черкащині, в родині священика. Мальовнича природа і славна історія України, виплекана і виплакана у ліричних піснях і думах, увічнена у величних пам'ятках і невмирущої краси витворах народніх мистців запалили в душі дитини палку любов до рідного краю, виховали абсолютний слух до болів і сподівань власного народу. Вчився він у київській гімназії та університеті. Пристрасного юнака прийняли до свого коша Іван Франко і Михайло Старицький, Леся Українка і Іван Нечуй-Левицький, Олена Пчілка і Ольга Кобилянська, Микола Лисенко та багато інших.

Доля розсудила так, що Миколі Федотовичу судилося стати біля колиски багатьох наукових і громадських починань. Поліфонія його досліджень осягала археологію, історію, етнографію, фольклористику, нумізматику, архівну справу, мовознавство, народнє і професійне мистецтво і ще багато суміжних дисциплін.

З-поміж значної науково-мистецької спадщини допитливий дослідник і свідомий громадянин знайшов нині маловідомі і, на жаль, ще дотепер належно не поціновані скарби старих фотографій — тіні забутих предків, котрі втаємничать нас у те, "Чиї мі діти? Яких батьків? Ким, за що закуті?" Їх сотні, якщо не тисячі. Вони шепочуть, промовляють, голосять, кличути. Вони розповідають про минуле і про нас — минуших і вічних. Вони зроблені та зібрани творцем для нас, вони бачили світло в його музеї та публікаціях, а потім були ув'язнені у спецльоахах, вони, його посланці, знову рвуться до світла крізь гррати зловісних тіней.

Ці свідки мають рацію. М. Біляшівський почав фотографувати десь у середині 1880 рр. і вже не розлучався з камерою до скону, тобто майже 50 літ. Його публікації несуть чимало фотовідбитків, а стаття "Українське народнє мистецтво" із 84 фото у журналі "Студіо" за 1912 р. (Нью-Йорк, Лондон, Париж) стала одним з перших повноправних повпредів української нації у світі. Він мріяв про розвиток фотосправи та вкорінення інших іновацій в Україні, передрікав їй велике майбутнє, бо за цим прогресом бачив суверенність батьківщини. Задля цього став засновником Київського фотоклубу та його експертом, організатором виставок. Він був фундатором і довголітнім керівником першого муніципального музею в м. Києві, котрий, згодом ставши Всеукраїнським, носив дороже йому ім'я Тараса Шевченка і заклав підвалини кількох сучасних

національних музеїв. У музеї було створено фототеку, яка постійно поповнювалася. Основним завданням за М. Біляшівським було "зібрати матеріал для якнайдокладнішого ознайомлення з місцевістю, що входить у район музею. З цього треба виходити, на це звертати найбільшу увагу. Ми дуже мало його знаємо — через це мало знаєм і самих себе. А матеріялу кругом — сила, треба тільки поцікавитись, придивитись. Багата різноманітна природа України, її довга історія, побут нашого народу, його любов до краси — все це дає можливість, не шукаючи далеко, скласти такий музей, що не тільки буде служити для освіти, але може стати і науковою інституцією."

Він вийшов з народу і збудував для нього музей, дожив віку в музеї і відійшов з нього у Вічність, повернувшись в народ. За заповітом поховали вченого на його хуторі біля Канева неподалік могили Кобзаря і Княжої гори, де він віднайшов літописне місто Родню. Його вже не було, лише дух витав над предковінними горами, городищами і гомонів з Великою могилою, а у двері Київського музею все стукали прочани з усієї України і питали директора Миколу Біляшівського.

2/92, "Світло й тінь", м. Київ

* *

Автор статті "Листи в майбутнє" Борис Біляшівський — внук академіка Миколи Біляшівського, несподівано помер у Києві 2-го грудня 1994 року на 48-му році життя.

Св. п. Борис Біляшівський, колишній перший секретар із питань культури, інформації та з'язків із громадськістю посольства України в Канаді, радо брав участь у різних культурно-громадських вечорах, між ними "Вечір присвячений 95-тиліттю від дня народження поета Володимира Сосюри". Вечір відбувся 27-го лютого 1993 року в Торонто.

Дружині небіжчика Ганні й синові висловлюємо щире співчуття.

Вічна пам'ять Борисові Біляшівському!

Редакційна колегія журнала
"Молода Україна".

П. ДУБІВ

"ПІД СОНЦЕМ АВСТРАЛІЇ" — НОВА КНИГА ДМИТРА НИТЧЕНКА

Не так давно тому в Мельборнському В-ві "Байда" вийшла друком книга "Від Зінькова до Мельборну". Це були спомини добре знаного в Австралії і поза нею українського письменника, видавця, літературознавця і культурно-громадського діяча, Дмитра Нитченка. В книзі подана його автобіографія від народження і аж до прибуття в Мельборн.

Нешодавно (знову у В-ві "Байда") вийшла друком друга книга, що була ніби продовженням першої. Її заголовок "Під сонцем Австралії", а підзаголовок — том 2 (з хроніки моого життя). В ній автор, Дмитро Нитченко, розповідає про своє особисте життя, контрактову та культурно-громадську працю на п'ятому континенті. Фактично зміст книги виходить поза межі її назви, бо хоч в книзі й перелічені ті австралійські міста, де автор виступав з доповідями або читанням творів (Мельборн, Сидней, Аделаїда, Брізбен, Перт, Джілонг, Гобарт, Волонгонг, Лансестон та інші), однак є опис і тих місць, які знаходяться поза Австралією, а які автор теж відвідав: Нова Зеландія, Нова Гвінея, Америка, Канада і Україна.

* *

Книга має дуже гарний зовнішній вигляд і її прямно взяти до рук. В ній є 479 сторінок та дуже багато фотографій, включно з портретом автора на обгортаці. Оскільки книга написана у формі щоденника і розповідь іде від першої особи, то цілком логічним є, що на більшості фотографій показані або групи людей (і серед них — автор), або близькі авторові люди — дружина, діти, онуки. Однаке не бракує й фотографій інших людей, з якими в різні часи його зводила доля. А таких було дуже багато, бо працюючи в різних ділянках, автор постійно знайомився з шораз-іншими особистостями.

Я особисто вважаю дуже великим позитивом книги той факт, що вона написана у формі щоденника. Бо якби автор зробив це у формі белетристики або почав говорити про головного персонажа, як про третю особу, а не як про себе, то, напевно, знайшли би люди, які сказали б, що автор щось наплутав (або й просто вигадав), бо неможливо, щоб одна людина зробила стільки робіт, скільки описано в книзі; бо така титанічна праця просто не під силу одній людині. Однаке, дякуючи тому, що твір написаний у формі щоденника (зазначенням не тільки місцевостей, де відбувалась та чи інша акція, але також і людей, що цю акцію провадили в житті), то це підтверджує правдивість наведених у книзі фактів та позбавляє евентуальних скептиків можливості заперечувати дійсність описаних у книзі явищ і подій — отже й пророблену Дмитром Нитченком працю.

* *

Книга написана гарною мовою і читається дуже легко. Щобільше, раз почавши читати, від неї важко відірватись. Однак, читаючи книгу, читач мимохіть бачить перед собою ніби двох людей — авторів книги. Одна людина — це заробітчанин, який приїхав відробляти контракт і який через це мусить виконувати всяку працю, на яку його призначать. Друга людина — це новоприбулий до Австралії український культурно-громадський діяч, який і в нових умовах старається працювати на культурній ниві: дописування до українських газет і журналів (місцевих і заокеанських), вчителювання в українських школах, виголошування доповідей в різних місцях, писання різних творів (художніх і наукових), випуск альманахів, праця в Центральній Шкільній Раді та виконування багатьох інших робіт, що їх усіх не можна перелічити тут через брак місця.

Життя кожної з названих тут двох осіб повне турбот. Одна людина турбується за свою родину, яку скоро після прибуття до Австралії розлучили (автора послали в одну місцевість, його дружину з малою дитиною — в другу, а старшу дочку — в третю)... А друга людина турбується за видання чергового числа книги або альманаху, який вже давно мусів би бути надрукований, а його й досі немає. Або якийсь журнал був запланований до видання, але в останню хвилину друкарі відмовились друкувати... і справа з виданням провалилась. Підстав до турбот є більше, ніж достатньо.

Довідуючися з книги про всі ті труднощі, які доводилося переборювати (а ці труднощі нераз були подвійні — і від чужих, і від своїх), не можна не подивляти тих осягів, на які Дмитро Нитченко спромігся. Його праця часто вимагала титанічних зусиль, але він все знаходив в собі сили для дальшої роботи.

Хто схотів би докладніше дізнатись про всю зроблену Дмитром Нитченком працю на культурно-громадській ниві, може легко це зробити, придбавши вищеназвану книгу та прочитавши її. Хочеться думати, що таких бажаючих знайдеться дуже багато.

* *

Книга "Під сонцем Австралії" є своєрідним "пам'ятником доби", бо в ній добре описана та доба, в якій жили і працювали наші перші поселенці в Австралії — а серед них і наші культурно-громадські діячі. Честь і слава Дмитрові Нитченку за те, що він в своїй книзі увічнив цю добу, написавши про неї цікавий і повчальний твір.

Читаючи українську пресу в Австралії, я довідався що 21.02.1995 р. Дмитрові Нитченку сповниться 90 років. Думаю, що було б добре, якби наша спільнота якось відзначила цю дату.

Дмитро НИТЧЕНКО

АРТИСТКА МАРІЯ МАЛИШ-ФЕДОРЕЦЬ (МАРТИНЮК) РОЗПОВІДАЄ

(Уривок з книги "Під сонцем Австралії".)

Познайомившися ближче з Мартинюками, я кілька разів відвідав їхнє помешкання, розпитував про минуле українського театру, про що Марія Євгенівна багато знала. Вона працювала ще з Марією Заньковецькою, Садовським, Саксаганським та багатьма іншими, що започаткували український професійний театр, здобувши в Україні та й поза нею величезну славу.

Я намовляв артистку написати спогади про пройдений театральний шлях, а вона все вагалась. Зрештою, я обіцяв її допомогти в редактуванні та виданні таких спогадів, але й це не помогло.

Марія Євгенівна була ограйдна, висока жінка, з твердим характером і на наших, навіть відомих, та першініх артистів дивилася трохи звисока. Іноді вона була гнівна й ганьбила тих, хто недооцінював наш класичний репертуар, зокрема побутовий, а шукав задовolenня в різних веселих оперетках та комедіях, перекладених з інших мов.

Якось у липні 1952 року, коли вони жили поблизу Мельбурну, в Кауфільді, я завітав до них, з надією знову почути щось цікаве про наш театр. Цього разу, видно, артистка, корифей українського театру, була в добром настрої. Спочатку вона вгостила мене добрым борщем, а потім ми почали розмову. Я вийняв з течки зошит і попросив дозволу записати дещо з її розповіді. Вона на цей раз не заперечувала. З попередніх зустрічей я вже зінав, що серед небагатьох визначних артистів старшої генерації, які потрапили під час Другої світової війни на чужину, Марія Євгенівна Малиш-Федорець належала до того покоління, що його виховали ще основоположники нашого славного професійного театру.

Протягом 45 років своєї сценічної діяльності Марія Євгенівна виступала на сцені переважно в головних ролях у багатьох операх, оперетах, драмах і комедіях, здобуваючи прихильні відгуки глядачів і рецензентів.

Народилася вона 20-го січня 1885 року в Ніжині, на Чернігівщині, в родині мирового судді, Євгена П. Малиш-Федорця. Їхня родина була досить велика: чотири хлопці і троє дівчат. Марія була найменшою й не пам'ятає своєї матері, яка померла, коли її народила.

Батько лишився вдівцем з сімома дітьми, але подбав, щоб всі дістали середню освіту, закінчивши Ніжинську гімназію. По закінченні середньої освіти Марія брала участь у місцевому аматорському драматичному гуртку, яким керувала тоді Марія Заньковецька. Якось на одну з цих вистав завітав з Києва сам Микола Садовський, після чого запросив її до свого театру до Києва на ролі молодих героїнь.

Почавши від 1907-го року, Марія Євгенівна виступала в цьому театрі, а, одночасно, маючи гарний голос, меццосопрано, закінчила в 1912 році драматичну віковальну школу ім. Миколи Лисенка. За цей час своєї праці в театрі Марія Малиш-Федорець створила багато

мистецьких образів, граючи переважно геройчні та характерні ролі. В опері "Майська ніч" вона грава роль Зовиці, в "Запорожці за Дунаєм" — Одарку, в "Катерині" Аркаса — ролю матері, в "Марусі Богуславці" — Марусю, в "Енеїді" — Юнону, в драмі "Гетьман Доротенко" — ролю Прісі, в "Саві Чалому" — ролю панни Зосі, в драмі "Про що тирса шелестіла" — Оксану, в "Суєті" — Наталку, в "Казці старого млина" — Сусану, в "Гандзі" — Гандзю, в "Бондарівні" — Тетяну, у п'єсі Винниченка "Гріх" — Наташу та інші.

Багато разів виступала на сцені Малиш-Федорець, уже опинившися в Німеччині, в тодішній англійській зоні. Бачили ми майстерну гру нашої артистки поруч звого чоловіка, артиста-співака І. Мартинюка (Миколаєнка). Вона не тільки грава на сцені, а й поставила в Австралії "Наталку-Полтавку", "Майську ніч", "Сватання на Гончарівці", "Чорноморців", давши разом 14 вистав, дарма, що мала вже 70 років.

Померла Марія Євгенівна 5-го квітня 1960-го року, на 75-му році життя в наслідок важкої операції нирок, лишивши хворого напівспаралізованого чоловіка, який незабаром теж помер.

* * *

Про початки своєї праці з М. Заньковецькою і М. Садовським Марія Євгенівна уміла цікаво й захоплено розповідати, і той факт, що вона не лишила по собі писаних спогадів, дуже болючий. Мала добру пам'ять і могла б написати добру книжку, що було б ще однією сторінкою до історії українського театру. Вона могла цитувати, що й коли сказав поет Олесь, що говорили студенти про книжку Тичини "Партія веде", розповідала, як ховали академіка Грушевського, як у 1936-му році вперше було дозволено українському театральному турніру на Північ, де було повно засланців з України, що бачила в Архангельську, як випадково зустрічалася з дружиною Остапа Вишні та багато інших епизодів.

Розповідаючи про свої молоді роки, Марія Євгенівна згадала про Марію Заньковецьку.

— Марія Заньковецька, — казала вона, — була нашою доброю знайомою. Вона мене й намовила брати участь на сцені. Мені було тоді ще без двох місяців 17 років, як я вперше грава. Але я дуже боялася. Марія Костянтинівна якось прийшла і сказала, що хоче ставити "Суєту" Карпенка-Карого, що скоро приїде Микола Карпович (Садовський), і він хоче бачити нашу виставу.

— І я, — розповідає Марія Євгенівна, — з третинням серця згодилася грati Наташу, бо мені таки дуже хотілося грati. Але коли була призначена перша репетиція, я побоялась грati таку відповідальну роль. Мене охопив жах. Тоді до мене прибігла Ліза Хуторна

і сказала, що вже всі чекають. "Боюся", — сказала я, але все таки пішла.

Марія Заньковецька тоді сиділа в коричневій сукні. Була проста й ласкова. Вона відразу сказала: "Маруню, не бійся, не святі горшки ліплять!" І я третячими руками взяла ролю. Вона попередила, що треба мати аристократичні рухи, бо ця пані, яку я гратиму, з високого коліна, що вона скінчила Смольний інститут у Петербурзі. І почалися репетиції, які відбувалися в її будинку, а ставити мали в Народному домі в Ніжині.

Одного разу під час репетиції Заньковецька нам сказала, що в четвер (це було 15-го липня 1906 року) приде Садовський. За кілька днів, коли ми були в Заньковецької на репетиції у вітальні, задзвонив дзвінок. Марія Костянтинівна захвилювалась і, біжачи відчиняти, гукнула до нас: "Підтягніться ж, чортенята, глядіть мені!"

Аж ось входить Микола Карпович. Красень, високого росту, років 50, кремезний, пишні козацькі вуси, типове расове обличчя, щоки рожеві. Глянув на всіх нас. А на ньому світлосірий костюм, фетровий капелюх. Він недавно приїхав з Парижу й виглядав дуже елегантно. Марія Заньковецька й каже: "Що це в тебе за капелюх такий великий?" — "Це паризький", — відповів Садовський.

Правда, до української постаті цей капелюх не пасував. І Садовський розповів, як у Парижі діти бігли за ним і кричали: "А ля бур! А ля бур!" — бо тоді саме була бурська війна.

Потім Марія Костянтинівна попросила всіх до столу, до чаю. Я з переляку сіла за самовар, щоб за нього сховатися й крадькома поглядала на Садовського. Я боялася стрінутися поглядом, але що я не гляну, то й він усе на мене дивиться. "А який голос панна має?" — запитав мене Садовський. Але Марія Костянтинівна відразу взяла над нами шефство, відповівши: "Я ще не пробувала голосів, але в драмі йдуть дуже добре. Заваджає їм тільки страх появитися перед публікою."

Після чаю повернулися до вітальні, де Марія Заньковецька сіла до роялю й почала грати й співати циганську пісню з "Циганки Ази": "Даремно я по цілім світі тебе шукаю, друже мій". Потім, на пропозицію Заньковецької, ми заспівали народну пісню "Ой, що ж то за ворон". Вона теж підтягувала, а Микола Карпович заспівував, прислухаючись до наших голосів, а потім вибрав з усіх нас Івана Ковалевського, мене, Галю Ніжинську, Лізу Хуторну і Юхима Миловича.

Днів за 10 ішла наша вистава, на якій був і сам Садовський. Ця вистава була великою новиною для Ніжина, бо ніхто з нас досі не грав на сцені. Звичайно, ми грали, як аматори, бо в передньому ряді сидів Садовський, а між глядачами сиділи наші батьки й родичі.

На другий день після вистави всі зібралися в Заньковецької, і Садовський відібрав загаданих вище до свого театру, який відкривався в Полтаві. Батьки багатьох з нас не пускали, були плачі і сцени. Нас боялися пустити з дому.

"А цю чорнушку, — сказав Садовський жартома, показавши на мене, — щоб привезли у запльомбованому вагоні, бо вона найбільше боїться."

Коли приїхали до Полтави, почали готовувати "Суєту", де я мала знову грати Наташу. Сюди був запрошений і відомий актор (герой-любовник) Іван Мар'яnenko, а також Борисоглібська, Ф. Левицький, дружина Карпенка-Карого — Софія, М. Заньковецька, Березовський, Олександра Герцик — дружина відомого співака І. Козловського та інші. Ми тут поставили також п'еси "Житейське море", "Не так сталося, як бажалось" та інші.

У 1907 році театр Садовського переїхав до Києва. Садовський найняв Троїцький театр, що звався "Чайна на трезвость". Микола Карпович платив за це приміщення 12 тисяч на рік. Конкурувати тоді з російськими театраторами спершу було тяжко. Соловцов, відомий обrusитель України, насаджував скрізь російські театри й дістав тоді від російського уряду нагороду — орден Анни 1-го ступеня.

Спершу Садовському було скрутно, був навіть дефіцит, але потім публіка стала ходити більше. Про це кореспондент Сергій Яблоновський писав в "Київській мысли", що Троїцький театр для Садовського, як "золоте яєчко".

До нас для участі в масових сценах ішли студенти університету, за що їм платили по 50 копійок за кожен виступ. Щоразу наш театр мав більший успіх тому, що він був національний, ставили лише українські п'еси. А коли в 1910 році ми вперше поставили в перекладі українською мовою "Ревізор" Гоголя, то відомий театральний критик Кугель у московськім журналі "Театр и искусство" кричав: "Вот так номер! Наши малоросси ставят "Ревізора"!"

Того ж 1910-го року приїхали ми до Петербургу і грали в театрі "Пассаж". Всього приїхало нас 140 осіб, разом з оркестром. Традиційно Садовський завжди починав з "Наталки-Полтавки". А коли поставили "Ревізора", то в пресі заговорили, що найкращий був Садовський у ролі городничого. А театрал Керель писав у пресі: "С таким удовольствием я слушал этот певучий язык в прекрасном переводе Садовского, где чувствовался весь аромат Гоголя."

Всі українські громади міста (тепер таких немає, їх ліквідували за "націоналізм" — Д. Н.), земляцтво, студенти вітали наших артистів. Там же поставили оперу "Енеїда" (лібретто Садовського, музика М. Лисенка). Енея грав Микола Аркас (син історика), Зевса — Карлашов, бас. Зевса іноді грав сам Садовський, Юону грава Малиш-Федорець, Дідону — Литвиненко або Петляш, Латина — І. І. Ковалевський, Меркурія — Северин Паньківський.

Далі Марія Євгенівна розповідала про окремі епізоди та вдачу Марії Заньковецької. Коли одного разу дали їй грати ролю в казках Шекспіра і вона вдягнулась в європейський костюм, то не могла увійти в образ. "Зніміть з мене оцю панську одежду, — казала Марія Костянтинівна, — бо я не можу втілитися в цю паню. Я не хочу грати цих панів: мені дайте плахту, запаску, дайте ролю Софії, наймичку."

Коли у 1923-му році відзначали 40-річний ювілей Заньковецької, поставили другу дію "Чорноморців" і "Дві сім'ї" — останню дію, де вона грава Зіньку. Було

безліч привітань. Прийшли також чотири дівчини в українських одягах. Ці сільські дівчата принесли віночок з жита, пшениці й калини, а на вищитому рушнику піднесли хліб і сіль. Вони низько вклонились і сказали: "Дорога Матусю, спасибі вам за те, що ви з нас ніколи не сміялись."

А коли Олександр Певний, вітаючи від службовиків банку та установ Києва, дав їй 20 золотих десяточок, то чекісти захвилювались, бо то ж було справжнє золото, яке вони забирали примусово в населення, коли дізнавались, що хтось має.

Марія Костянтинівна якось сказала Марії Євгенівні: "Марусечко! Як я умру, то щоб не показували мене людям, бо в смерті немає краси, а як уже показуватимете, то хоч трішки загримуйте, підвідіть трішки губи. На тім світі, може, зустрінуся з країнами акторами й письменниками, то створимо там кращу трупу."

Розповідаючи далі про колишнє українське театральне життя, Марія Малиш-Федорець казала:

— Театр Садовського — це був чисто національно-виховний театр. І коли прийшла революція, я й зараз точно пам'ятаю, що прибіг Садовський до театру, до жіночої половини, і сказав: "Цар відмовився від престола! Україна повстане!" Це всіх відразу піднесло на дусі. В усіх на устах і на серці були лише слова Україна та її самостійність. Все населення висипало на вулиці. Перша демонстрація була загальна, а на другий день була українська. Радісне хвилювання охопило весь Київ. І Садовський, якому вже було понад 60 років, прийшов на сцену і сказав:

— Хлопці! Збирайтесь!
— Куди? — питают.

— Їдемо на майдан Богдана Хмельницького. Нехай він нас зустріне. Підемо в українському одязі.

Потім викликав костюмера, Колю Колесникова:

— Давай костюми з "Богдана Хмельницького", а мені з самого Богдана.

Одягнувшись в історичні костюми, по телефону попросили з артилерійських казарм троє коней. Сіли на коней Садовський, Петлященко, якого в 1921 році було розстріляно і Корольчук. Поїхали по Васильківській вулиці. На Хрестатику їх зустріло море людей та жовто-блакитних прапорів. А перед цим боялися, що ніхто не вийде. Тоді ще був тимчасовий уряд. Наших вершників люди зустрічали урочисто, підкидаючи шапки. А за людьми не видно було й пам'ятника Богданові Хмельницькому, його обсили студенти. А з Софії тільки бов, бов, бов...

* * *

Одного разу під час відвідин Марія Євгенівна розповіла окремі епізоди з театрального життя, а зокрема про Володимира Винниченка та його таємний приїзд на виставу його ж драми "Брехня". Це було в 1910-му році, коли театр Садовського вперше ставив у Києві в Троїцькому театрі п'есу Винниченка. Винниченко тоді був на еміграції, в Парижі, куди війхав, рятуючись від переслідування царської поліції й арешту. Почувши про виставу, Винниченко нелегально перебрався через кордон й опинився в Києві. Садовський, який мешкав

тоді при театрі, загримував його в своїм помешканні. Наділи йому сині окуляри і післали його під час вистави на гальорку. Ніхто ні з глядачів, ні з акторів не знав про це. Лише на другий день Микола Садовський сказав про це по секрету окремим соліднішим акторам.

Винниченкові надзвичайно сподобалась вистава. Його драми йшли тоді в театрі Садовського протягом чотирьох років.

Далі Марія Євгенівна розповіла, що Винниченко ще в 1908-му чи 1909-му роках, будучи в Києві, хотів відвідати професора Володимира Антоновича, щоб дістати якісь матеріали з історії України. Він взяв у місті візника й приїхав на ріг Желенської й Кузнечої вулиць, де жили Антоновичі. Винниченко мав з собою чималеньку валізку. Побачивши, що за парканчиком якийсь старичок копає грядку, Винниченко запитав:

— Слухайте, скажіть, будь ласка, чи дома професор Антонович?

— Дома, дома, заходьте, — відповів старичок.

— Візьміть валізку, — сказав Винниченко старичкові.

Старичок бере валізку і несе до хати за Винниченком. Принісши, поставив. Потім Винниченко вийняв 20 копійок, сунув йому в руку. Старий подякував, сховавши гроши до кишені. Тоді Винниченко просить покликати професора.

— Професор перед вами, — почув відповідь і трохи не провалився крізь землю від несподіванки, просячи вибачення. А Антонович, усміхаючись, ддав:

— Але грошей не віддам, бо праця мусить бути оплачена.

* * *

Остап Вишня одружився з Варею Маслюченко десь приблизно в 1925-му році. Після арешту Остапа Вишні в 1934-му році заарештували й вислали і його дружину Варю з маленькою дочкию до Архангельська. А в 1936-му році Московський військовий округ запросив наш театр поїхати з виставами на Північ. Незабаром група театру опери при Домі Червоної армії вирушила в дорогу. Під час цієї подорожі діставали потрійну платню. Серед репертуару були "Запорожець за Дунаєм", "Наталка-Полтавка", "Сорочинський ярмарок", "Майська ніч", "Катерина", "Сватання на Гончарівці" та інші.

Від часів революції туди не запрошували ще жодного українського театру. Коли приїхали, на вулицях уже були розліплени афіші з усіма прізвищами артистів. Я пішла купити в місті хутро з чорно-бурої лисиці.

Вийшовши з крамниці, я побачила поблизу велику афішу, біля якої стояла якась змарніла обшарпана жінка. Ледве я наблизилася до неї, як вона озвалась до мене, називаючи мене по імені.

— Хто ви будете? Я вас не пізнаю, — сказала я.

Взявшись обома руками за лице й відгорнувшись трохи звисле волосся, вона сказала третячим голосом:

— Може, по очах пізнаєте? — А потім майже відразу сказала: "Я — Варя Маслюченко", — і гірко розплакась, викликавши слізозі в мене. Це була артистка, дружина Остапа Вишні.

— Як я прочитала на афіші ваше прізвище, — казала вона, — очам не вірила, що десь на Північі, в далекому Архангельську, зустріну Наталку-Полтавку...

— Де ти живеш, Варю?

— Я живу на острові, ходжу до праці за сім кілометрів по льоду. Працюю прибиральницею.

Варю Маслюченко я добре знала. Була шатенка, мала гарний характер, чудову розмовну мову, грава різні ролі в театрі Курбаса, також в театрі Гната Юри. Я мусила поспішати, бо о четвертій годині там уже смеркало. "Приходь на виставу, — сказала я, — будемо чекати."

Варя була на всіх виставах. Вона спершу прийшла до мене в гардеробу з дочкою, якій було 12 років. Одягнена вона була в якийсь, як вона казала "щухав", ніби брудне пошарпане пальто, а на ногах обмотки. Коли роздяглася, то не хотіла вішати, а скрутила в сувій свій одяг і поклала додолу між калоші, бо там, казала, є досить вошей.

Я тоді вже гримувалась, бо подали перший дзвінок. Дала їм квитки й післала в залю. Я тоді грава Терпе-

лиху. З нами скрізь їздили три енкаведисти. Один з них був контролером.

Коли заграли увертуру до "Наталки-Полтавки", по залі покотився стогін. Адже в залі більшість глядачів були засланці з України, вислані на поселення. Коли була сцена розмови Терпелихи з Наталкою і я сказала: "Убожество і старість моя силкують мене скоріше віддати тебе заміж...", я побачила, як багато навіть чоловіків залилися слізами. В залі зривалися ридання. На сцені артисти не могли грati, мова переривалась, а в залі далі чути було схлипування. А коли Петро заспівав: "Ой, умру ж я, мила, а ти будеш жива, чи згадаеш, мила, де моя могила?", стогін ще більше сколихнув залю: поруч стогонів і плачів зірвалися оплески. Адже тут, на засланні, щодня вмирали сотні наших людей від голоду й непосильної примусової праці та знущання. Я не знаю, як я сама не розплакалась і не зіпсувала своєї ролі.

Після третьої дії, коли весь ансамбль співав: "Начинаймо веселиться...", всі встали з місць і кричали: "Слава! Слава українським артистам!"...

Примітка: 5 квітня 1995 р. минає 35 років від дня смерті св. п. Марії Малиш-Федорець (Мартинюк).

Дмитро ЧУБ

РОМАНТИЧНА ПІСНЯ (Поцілунок)

Поцілунок гарячий один,
Ніби промінь крізь прорвані хмари.
В поцілунку є серця сліди,
Сподіванок незображені чарі.

Прихилилась до моєго лиця,
Подивися в замріяні очі,
Хай радіють, сміються серця
Серед прірви осінньої ночі.

Бо пролинуть, як вітер, роки,
Помарніють і личко, і брови,
І нікто не простягне руки,
Не завмре в поцілункові знову.

Поцілунок — це квітка ясна,
Це вітру весняного подих:
З поцілунком мандрує весна,
Із ним щастя по серцеві ходить.

В ньому часом і радість, і сум,
В ньому зустріч, подяка й розлука,
Та збагне тільки той всю красу,
Кому в серці кохання постука.

Хай же знають тополі струнki,
Нежай чують всі квіти навколо:
Поцілунки найкращі такі,
Що не гаснуть у серці ніколи.

1967 р.

ВІТАЄМО

ДМИТРА НИТЧЕНКА-ЧУБА

— відомого письменника і поета, лавреата премії ім. Лесі Українки, педагога та дописувача й читача журнала "Молода Україна"

з 90-літтям!

Бажаємо йому міцного здоров'я та всього найкращого.
НА МНОГІ ЛІТА!

Члени редакційної колегії журналу
"Молода Україна".

Шановний Дмитре Васильовичу!

Сердечне спасибі Вам за надіслані цінні книжки — "Під сонцем Австралії" (дві) та "Листи письменників". Я особисто Вас вітаю з днем народження і зичу кріпкого здоров'я та дальших успіхів у творчій праці.

"Під сонцем Австралії" я прочитала за "одним ма-хом", а тепер перечитую вдруге. Спогади цікаві тим, що Ви згадуєте багатьох письменників і поетів (покійних і живих) та знайомих еміграційних культурно-громадських діячів.

На все Вам добре!

З великою пошаною до Вас
Валентина Родак.

Торонто, 21-го лютого 1993 р.

Ярослав СТЕХ

УКРАЇНЦІ У ВЕЛИКІЙ БИТВІ ЗА МОНТЕ КАССІНО

*Щоб розкрились
Високі могили
Перед вашими очима,
Щоб ви розпитали
Мучеників: кого, коли,
За що розпинали!*

(Т. Шевченко)

Хоч 50-річчя битви під Монте Кассіно припадало на 1994 р., тема участі українців у різних битвах завжди актуальна.

Можна без перебільшення сказати, що історія України, — це історія безустанної боротьби цілого ряду поколінь в різні часи, під різними пропорами, в різних військових формacіях проти чужоземного поневолення. Часто ця боротьба носила знамена боротьби не за перемогу, а за збереження життя. В цій боротьбі падали жертви, лилася українська кров не лише на рідній землі, але скільки ж її пролито було далеко за межами України.

Друга світова війна почалася властиво від повалення Закарпатської України, а офіційно датується від 1 вересня 1939 року, коли Німеччина вдарила на Польщу. Ця війна справді тривала коротко, але її початок змінив порядок у світі, а в першу чергу в Європі.

Після розгромлення Польщі німецькі війська зайняли землі по Сяні та Бугу, а землі за Сяном та Бугом, тобто Волинь і Галичину, зайняли згідно з умовою між Німеччиною і ССРС советські війська. Варто пригадати, що одночасно розгорілася війна і на заході, бо Німеччина воювала з Францією, Англією, Бельгією і Голландією. Згодом вступають до війни з Німеччиною також Сполучені Штати Америки. По стороні Німеччини воювали Італія, Румунія, Угорщина і Словаччина. Перші успіхи німців на фронтах були велики. Німці зайняли Бельгію, Голландію, обсадили майже цілу Францію, а згодом ще Норвегію і Данію, Балканський півострів, а в кінці через Італію перекинули фронт до Африки, звідкіля посунули англо-американські війська аж до кордонів Єгипту.

Коли німецькі війська були зайняті на широких просторах війною, нові окупанти, советські, вивішували портрети Сталіна — найбільшого кати людства і піднімали свої червоні пропори, як символ насильства і колір убивства, в Західній Україні. Вони своє урядування почали розшуками за українськими патріотами, ув'язнюючи їх, а їхні родини депортували до Сибіру. В межах т. зв. прикордонних полос панував винятковий терористичний режим. В цих полосах спеціальні високооплачені агенти стежили за будь-яким рухом. За зловлену людину, що намагалась перейти кордон ім платили великі гроші.

Пізньою осені 1939 року прикордонні советські війська спіймали при переході кордону на Сяні 17-літнього юнака Святослава Ключника. Він народився і

жив у Вишатичах і був учнем торговельної школи в Перемишлі. Святослава Ключника прикордонники під конвоєм доставили до тюрми в Перемишлі, як грізного і небезпечноного ворога советської влади.

Тоді я ще був дитиною, але з того часу і по сьогодні мене мучить думка: звідки взялася та страшна нелюдська жорстокість, яку на нашу землю принесла большевицько-московська влада. Колись мені попала в руки книжка "Поступ, розвій жорстокості". Автор цієї книжки якось неясно доводив, що поступ людини виявляється в таємничій насолоді не лише чинити зло близькому, але й катувати його тіло і душу, знущається над його святынями. Все це викликало несмак і огиду. Мені пригадалася ця книга, коли я слухав розповіді Святослава Ключника про страшні знущання вислужників советської імперії. Я знову задумався над цими парадоксами. Адже ж російсько-большевицька жорстокість не принесла на нашу землю жодного поступу, а навпаки, примітивний регрес.

Знаний російський письменник Максим Гор'кий характеризуючи росіян писав: "Мені здається, що найяскравішою рисою російської національної вдачі є саме жорстокість, як гумор англійський. Найцікавішою рисою російської жорстокості є її диявольська вигадливість, її, я сказав би, естетична вищуканість. Говорю тут не про жорстокість, яка виявляється інколи, як вибух хворої або зіпсуютої душі... Тут говорю про масову психологію, про народню душу, про масову жорстокість." А російський історик Н. Карамзін пише: "Не відділенням від Золотої Орди, не скиненням татарського ніби "ярма", але цілковито навпаки — перебранням всього ідейного спадку татар стала Росія великою потугою."

У цій жорстокості переконалися тисячі, а то й мільйони ув'язнених російською імперією людей різних національностей. Серед ув'язнених перебував і молодий Святослав Ключник, який в Перемишлі переходитив перші жорстокі допити енкаведистів. Потім був переведений до тюрми і на дальші допити в Чернігів. Перебуваючи майже п'ять місяців в Чернігові, переступив поріг тюрми саме на Різдво Христове 1940 року. Не встиг розглянутись по камері, як його покликали на допит, на якому пізнав всю наругу і найогидніші образи-лайки, знущання, муки. В результаті тих допитів слідчий не зібрав обтяжуючого матеріялу, але суд засудив ув'язненого на п'ять років невільничих робіт. Після псевдо вироку С. Ключника перевели з Чернігова до в'язниці в Харкові. Тюрма була переповнена в'язнями. В приміщенні, до якого попав Святослав бу-

ло так багато ув'язнених, що спати на підлозі можна було тільки на боці. Коли повергався один із в'язнів, обов'язково мусів повернутися цілий ряд. В тісноті й антисанітарних умовах докучала ув'язненим "чесотка" — страшна сверблячка. Люди роздирали нігтями своє тіло до крові і це викликало страшений біль. Мабуть, після двох місяців, — продовжує Ключник, — мене із групою біля 150 осіб у вагоні відправляють до Архангельська в напрямі Білого моря. Деякий час нас тримали в порту Нар'ян-Мар, а пізніше через ріку Печора, відправили нас аж до Воркути. Більша частина нашої подорожі відбувалася пішки під час негод і великих морозів, за собою ми на санях тягнули всяке лахміття. Люди невідповідно одягнуті, виснажені тюром, слабли і падали по дорозі. Тюремна сторожа їх дострілювала, а колона йшла далі.

Засуджені йшли низкою, мороз і сніжна заметиль часто валила їх з ніг, вони піднімалися і крок за кроком посувалися далі. А нарешті вже так ослабли, що просили зробити коротку перерву в ході. Саме біля засніженого стовпця з написом 202, на безлюдді під голим небом, начальник конвою сказав, що це є місце їх посту. Він наказав ставити намети й обкладати їх снігом, щоб було затишніше й тепліше. Нашим завданням було підготувати терен під майбутню дорогу, а пізніше — видобувати торф потрібний у народному господарстві. З саней почали знімати матеріял призначений для наметів та скриньку із рибою, яка була така солона, що, поївши її, не можна було згасити спраги замерзлим снігом.

Тим часом німці зірвали умову з СССР і 22 червня 1941 року пішли війною на совєтів. Скоро німецька армія з перемогами підійшла близько Ленінграду. Москва затривожилася шукаючи шляхів для збереження свого існування. Дарма, що проти Німеччини розпочався різкий протинаступ всіх союзників та посилилась боротьба американських і англійських військ у північній Франції, совети все таки намагалися здобути у цій боротьбі важливе місце.

Поляки скористалися цією нагодою, і в Куйбишеві Сталін прийняв польського прем'єра Станіслава Сікорського та генерала В. Андерса. Ця зустріч дозволила організацію польської армії для боротьби з гітлерівською Німеччиною. Армія мала складатися головно з поляків, які перебували на теренах СССР, в тому числі і в тюрмах. Про ці домовлення голосно заговорилаsovets'ka преса, різними каналами пішли службові накази переляканоїsovets'koї урядової машини. Генералові В. Андерсові було дозволено відвідати деякі табори в Сибіру, щоб поповнити ряди його армії. Під час поїздок в різні місця СССР ген. Андерс відкрив великі кадрові можливості, однак вже тоді він зрозумів, що польський офіцерський склад знищено в Катині.

Вістка про організацію польської армії застала Святослава Ключника при роботах в каменюломнях. Тюремні наглядачі повідомили засуджених про звільнення і можливість вступати до новоствореної польської армії. Коли Святослав Ключник зголосився до прийому, заявивши про свою українську національність, ко-

місія не визнала його за придатного до військової служби. Аж при другому зголосенні, зустрівши в комісії свого знайомого, Святослав був прийнятий на військову службу беззастережно і призначений до артилерії в категорії А.

Його опанувала радість, що за допомогою, хоч не-знатного і непевного, майбутнього у війську, все ж таки можна врятуватись від неминучої загибелі на каторжній роботі.

У Карлиному Святославу Ключнику пропонують піти до офіцерської школи, однак бажанням Святослава була не військова кар'єра, але нагода через військо повернутися додому. Тому він створює таку ситуацію, що з офіцерської школи його звільняють. Військовим вишколом займався генерал Окуліцький, який пізніше був арештований у Москві і слід якого пропав. В Карлиному не лише серед цивільної людності, але і у війську панували голод і тиф. Люди пухли від голоду і вмирали від тифу. Щоб не померти з голоду, Святослав із товарищем Домком пішли в ліс і вбили верблюда. Домко, як виявилося, був непоганий різник, і вироби з убитого верблюда споживали не лише вони, але й військова старшина. Однак незабаром їм прийшов наказ через Красноворск та порт Пахлеві в Персії податися до Єгипту, а звідти, після короткотривалого перевищколу, до Італії.

Що ближче і ближче до місця їх призначення, то голосніше гули моторів важких бомбовозів, здригалася земля від вибухів гармат, палали пожежі. Під зачленою пізнього вечора зайняв Святослав свою бойову позицію. Грізна ніч пройшла, а ранком в їх напрямі відкрито канонаду. Страшенно свистіли кулі, рвалися гранати. Падали перші жертви, стікали кров'ю друзі, прощаючись зі світом ті, які пережили большевицько-російське пекло.

В цій густій зливі куль, що несли смерть, маючи військову лопатку, я за час, що, мабуть, був світовим рекордом, — розповідає Святослав, — викопав у землі змішаній із камінням, притулок, в якому до певної міри міг заховатися від прямого обстрілу. Атаки кулеметного обстрілу з домішкою безперервного артилерійського вогню були такі сильні, що часом темна ніч перетворювалася на білий день. До боротьби під Монте Кассіно німецькі війська були старанно підготовані технічно, з великим запасом зброї та розташувані у вигідних місцях.

Про військовий корпус, очолюваний ген. В. Андерсоном, були різні чутки, які поширювалиsovets'ka контроверзіка, мовляв, що він може зрадити і перейти на німецьку сторону.

Однак в армії ген. В. Андерса було дуже багато українців, які свої військові обов'язки виконували чесно, з великою посвятою і жертвенністю. Вони добре розуміли, що як большевицька Росія, так і гітлерівська Німеччина, є одинаковими ворогами України. Не було жодного сумніву, що кожен українець, незалежно від того, чи свою національність він тимчасово скривав, чи відкрито про неї говорив, цю боротьбу бачив, як майбутню дорогу до своєї України.

Варто згадати українців, лише з околиць Перемишля, які брали участь в боях під Монте Кассіно. Крім Святослава Ключника, там були його односільчани Володимир Стасюра, Ромко Буш, що грав в спортивій дружині "Сян", крім того, Данило Свищ, Віктор Волиняк, Володимир Семенюк, Сергієнко та інші. У їх батерії було 40 вояків, з того числа, 15 вояків святкували українські свята Різдво Христове, Йордан-Водохрещення та інші. Точного обліку щодо національної приналежності ніхто тоді не вів, але немає сумніву, що в кожній батерії, як і в цілому військовому складі, українців була велика кількість. Часто з різних причин вони виступали не лише під прибраною національною приналежністю, але також і під прибраним іменем та прізвищем. Варто при цій нагоді пригадати деталь, що національну приналежність воїнів під Монте Кассіно також не подано на списках, що були вивішенні в римо-католицьких костелах в Перемишлі, увічнюючи 50-річчя перемоги під Монте Кассіно.

У 1994 році, 17 травня, не лише ціла Європа, але ввесь світ відзначав 50-річчя вирішальної битви II-ої світової війни, битви яка тривала майже півроку. В ній брало участь багато солдатів англійців та Брітанської спільноти: з Азії, Австралії і Нової Зеландії, а також американці, французи, канадці, поляки, а серед них чимало українців, які належали до армії ген. Владислава Андерса. Всі вони завзято боролися, щоб прорвати тверду німецьку оборону, немов прорубати лід замерзлого моря, щоб через той "проруб" вийти на світ і вільно дихнути на повні груди.

Ті, що читали "Майн Кампф", знали, яке майбутнє світу, коли переможе гітлерівська Німеччина. Ті безіменні українці, які загинули під прибраною чужою національністю, добре розуміли, що гітлерівська Німеччина плянує зробити з України свою колонію, а українців перетворити на своїх слуг-рабів. Ці божевільні ідеї завоювання цілого світу та німецького панування за допомогою газових камер і концентраційних таборів в ім'я "Великої Німеччини", або "нового порядку" в Європі — провалились.

Німецька оборона, що йшла через Італію від Адрія́тики до Теренського моря, мала зупинити наступ аліянтів на Італію і не дати їм здобути Рим. Одним з найважливіших пунктів була долина під горою Монте Кассіно. Німці у цьому районі досконало укріпилися під проводом фельдмаршала Кессельрінга.

Бої тут почалися в листопаді 1943 року і закінчилися перемогою аліянтів у травні 1944 року. Цю перемогу завершив генерал Владислав Андерс при жертвенному штурмі артилерії і атакою понад 2000 танків. Переможні держави признали полякам героїзм в цій боротьбі і перемогу. Однак про участь української сторони у цьому бою мало говорять, факти, які підтверджують історія замовчуються. Поляки з гордістю співають патріотичну пісню "Червоні маки на Монте Кассіно, замість роси пили польську кров". Можна задуматись, чи лише польську вони пили, коли в цій страшній боротьбі гинули воїни різних національностей. Адже всіх вбитих і поранених було 185 тисяч.

Святослав Ключник — перший з правого боку.

Сьогодні на Монте Кассіно знаходиться великий військовий цвинтар, на якому також похованій ген. Владислав Андерс, дружина якого українського походження. На цей цвинтар проф. Петро Гой з Америки майже кожного року організував подорожі української студентської молоді й під гаслом "Слідами наших батьків" відвідував українську секцію на кладовищі, яка в жодному разі не віддзеркалює тієї кількості українських вояків, які впали в бою. Святослав Ключник розказує, що після бою і остаточної перемоги земля Італійська на Монте Кассіно була густо вкрита вбитими і тяжко пораненими. Це страшний кошмар, яких історія людства нотує небагато.

Перебуваючи в Палестині на землях сучасного Ізраїля, українські вояки з армії Андерса, залишили свої національно-релігійні пам'ятки в святинах, де поруч іншомовних молитов "Отче наш" записали цю молитву також українською мовою, що є цінністю для відвідуючих цю околицю туристів. Крім того, наши вояки при кожній нагоді нав'язували живі контакти з українськими середовищами, а в тому числі з братерською любов'ю відвідували полонених дивізійників.

Цю історичну подію перемоги над німецьким фашизмом дуже урочисто святкували всі народи, що брали в ній участь. Одне стає незрозумілим: чому серед переможних націй не було офіційної делегації суверенної Української держави, яка найбільше постраждала у II-ї світовій війні і великою мірою спричинилася до її фінального кінця. Майже "зубами" українські воїни в лавах армії Андерса, Червоної армії, партизанських загонах УПА здобували ворожі гнізда, в тилах провадили підривну роботу, були однодумцями в поваленні фашизму. Чому ж не обнялися на цьому місці перемоги їхні діти і внуки з своїм поколінням інших національностей?

В цьому році також відзначалося 50-річчя Варшавського повстання, в якому довгими роками фальшиво чіпляли ярлик українцям, ніби вони були причетні до його придушення. Щойно, дефінітивні вияснення паризької "Культури" і книжка Вацлава Загурского "Віхер вольносці" спростовували фальшивий і підступний наклеп, який півстоліття зневажливо очорнював українського воїна, як погромника Варшавського повстання. Час невблаганно минав і сьогодні займає все більше місця правда про справжніх погромників на сторінках польських газет.

Виникає питання: як довго треба ще чекати, щоб заговорили правду про геройський бій під Монте Кассіно.

Можна сказати, що поступово падають фальшиві міти, антиукраїнського спрямування. Падають, але не всі міти, які були поширювані тенденційно комуністичною пропагандою з політичними замірами, втискаючи баламутство і ненависть у свідомість незорієнтованих людей. Згідно із ідеологією комунізму, тримаючи народи у вічному антагонізмі та незгоді, наставляючи їх один проти одного.

Сьогодні наймити цієї комуністичної системи занепокоєні своїм крахом, бо історія поступово вибиває їм з рук іхні фабриковані аргументи, в поспіху намагаються очорнити гідність українського воїна, який жертвою і гуманно виявляв свій геройзм в лавах УПА. Ці славні військово-партизанські загони, які прославились всеукраїнською славою і боєвою мужністю, здобули всенародне визнання серед цивілізованого світу.

Урочистість 50-річчя битви під Монте Кассіно, що відбувалися 17 травня ц.р., я бачив на екрані телевізора. Службу Божу правив польський примас Юзеф Глємп, урочистостями провадив полковник Ян Гурскі. Був присутній президент Лех Валенса. Відбувалися парадні марші комбатантів і репрезентаційних військових груп. На урочистість прибула дружина покійного ген. Владислава Андерса, а біля його гробу стояла почесна стійка. Море квітів, вінків. Промови представників різних народів, першим урочисто заграли польський гімн, а після "Апель поляглих" та загриміли почесні сальви в честь перемоги. Добрий настрій створювала оркестра "Соната" з Варшави. Така урочистість надовго залишиться в пам'яті народів. Нехай буде слава вічна всім поляглим, в тому й для поляглих синів українського народу.

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ "НОВІ ДНІ"

та
ОДУМІВСЬКИЙ ЖУРНАЛ
"МОЛОДА УКРАЇНА"
запрошує українську громадськість
на вечір для відзначення
25-ої річниці від дня смерти

СВ. П. Петра Волиняка

та 45-ої річниці журналу

"Нові Дні"

У програмі вечора участь беруть
редактор **Мар'ян Дальний**,
актор **Ростислав Василенко**,
співак **Йосип Гошуляк**, та
рецитатори **Світлана Кукушкіна**
і **Єфросинія Літвінова**.

Програму вечора вестиме **Валентина Родак**.

Вечір відбудеться у **п'ятницю, 7 квітня 1995 р.**,
в залі

Канадсько-Української Мистецької Фундації,
2118-А Блюр вулиця Захід.

Початок о **7:30 вечора**.

Після мистецької програми товариська зустріч при каві.

Всіх ласкаво запрошуємо!

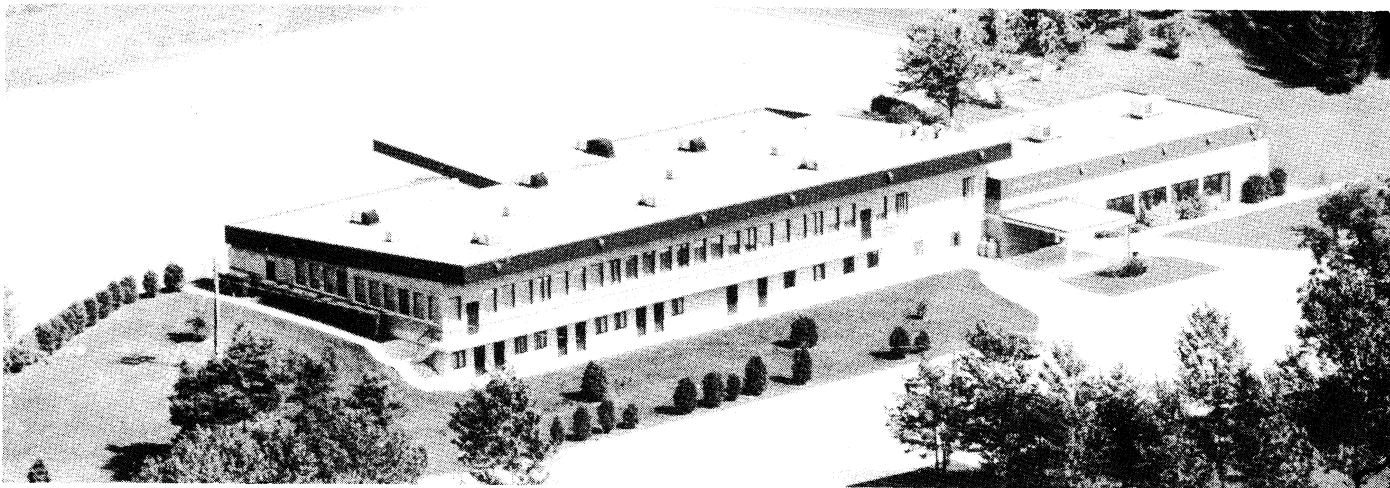

"UKRAINA" VACATION RESORT INC. "УКРАЇНА" ВІДПОЧИНКОВА ОСЕЛЯ

Resort:

R. R. 1 (Gore Road), Dorchester, Ont., Canada N0L 1G0

Tel: (519) 659-2963

Оксана САМАРА

ПІСНЯ

Ви чули Пісню Неба на світанку,
Коли воно рожеве, ніби сад,
Коли хмарки прозору вишиванку
Плетуть з пісень для юних янголят?
Ця Пісня, хоч прекрасна, та безлика,
Летіла, мов на крилах, у журбі,
Коли у полі Мандрівний Музика
Схопив її за крила голубі.
Йому уперше усміхнулась доля, —
Він про таке і мріяти не смів.
Та Пісні неба вічно сниться воля,
А він до неї серцем прикипів.

Стріннула Пісня крильми наостанку —
І серце розірвалося навпіл.
Помчала Пісня навздогони ранку,
Музика ж плакав, що не має крил:
"Мені ти, Пісне, серце розкроїла,
Бо я тебе навіки покохав.
Якби я мав тепер пташині крила,
То вміть тебе б у небі упіймав!
Але їй без крил робота невелика —
Тебе я чую, мов дзвінку струну,
Бо недарма я — Мандрівний Музика,
Тебе і так собі я поверну!"

Й помандрував за Піснею Музика,
Щоб рану серця нею заживити.
Минав ліси і гори, лукі й ріки,
Ловив у струни мандрівну блакить.

* * *

Погожий ранок. Сонце ніжно сяє.
Три мавки над рікою у тіні.
І кожна щось своє розповідає,
Вслухаючись у лугові пісні.
Одна з них каже, дивлячись у ріку,
Мов розглядаючись у темній глибині:
"Ви знаєте, я бачила Музику,
І всі його пісні були сумні.

Учора йшов задуманий повз річку,
І видно, що пройшов великий шлях.
Йому сказала я:

— Добриден, чоловічку.
Чи досі чари є в твоїх піснях?
Бо ти співаєш, як струмочок, файно.
Чи так співав ти там, на чужині?
Тепер для мене, мавки, заспівай-но,
І веселіше!

Та він мовив:

— Hi!

Бо Пісня мою висушила душу,
Як напувають вас мої пісні,
Тепер її я упіймати мушу.
Не упіймаю — буде смерть мені!"

Задумались подруги, і пізніше
Сказала інша: "Жаль бере мене —

Музика добрий. Будемо добріші —
У нас проспиться, і усе міне."

I розійшлися. Йшов тим якось полем
Між лісом й річкою Музика вдалину.
Він Пісню неба згадував із болем
I ледь торкав вібруючу струну.
Ta враз, немов для нього, пролунала
Чудова пісня, ніби з вишні.
Вона його утомою скувала
I ніби шепотіла:

— Спи, засни...
"Ta, чи не та?" — подумалось Музиці,
Але завмерли в нього всі думки,
I він упав на землю коло річки —
Ще трохи, і заснув би на віki.

Але був Ранок, світлив і погожий,
Вмирали зорі, жеврів небокрай,
I кругле сонце, ніби повна рожа,
Комусь сказало:

— Грай, скоріше грай!

Небесні струни тихо задзвеніли,
Сплітаючись в мелодію одну, —
Вони про Пісню тихо гомоніли,
Торкаючи душі його струну.
Він з небуття, мов вдруге, народився
I Ранкові умить припав до ніг:
— Я піснею ніколи не ділився,
А ти її завжди співав для всіх!
I мовив Ранок:

— Ти кохаєш Пісню,
Твій голос гарний, як пташина трель.
Я дам тобі сопілку — чисту-чисту,
Над серцем владу і імення — Лель.

I Лель вклонився під небесні звуки,
Що розцвіли, мов квіти на гіллі.
Він Пісню взяв у серце, а не в руки,
Тому і досі ходить по землі.

Шановна редакція журналу "Молода Україна"!

Я народилася в місті каштанів. Моя Батьківщина така гарна, що примушує душу тріпотіти, мов пташку. Моя мова (недаремно називають її слов'їно) така мелодійна, що змушує людину співати. Змалечку відчула я чари рідної мови і назавжди лишаться вони в моєму серці. Та не була мова доброю до мене. Рано розповіла вона мені про байдужість і страждання, про біль і страх. Моє серце навчилося плакати... В жовтні 1986 року я написала свій перший вірш. ...Той, хто раз напився з цілющого джерела, ніколи вже не забуде смаку тієї води. I стали мої думи сумними рядками.

Нещодавно я почула, що Ваш журнал оголосив конкурс на кращий твір українською мовою, довго не наважувалася звернутися до Вас, але кінець кінцем вирішила послати Вам невеличку збірочку своїх віршів. З Батьківщини — до вирію.

Коли дізналася, як шанують свою Батьківщину українці світу, слізози навернулися мені на очі, бо дуже болить мені зневага до самих себе деяких українців, які

живуть тут. Та Україна справді не вмерла, якщо є люди, що піклуються її майбутнім.

Трохи про себе:

Народилася в Києві, 13 лютого 1981 року. При хрещенні мені дали ім'я Аксенія, хоч звуся Оксаною. Зараз я навчаюсь в ліцеї, а до цього закінчила сім клас середньої школи.

Люблю малювати і читати, захоплююся магією і йогою. Моїй сестричці Ользі зараз лише три роки, але вона також дуже любить малювати — здебільшого на моїх віршах та підручниках. Але я все одно її дуже люблю.

Сподіваюсь на Вашу відповідь про результати конкурсу.

З повагою

Оксана Самара,
Київ, Україна, 30.09.1994 р.

**

З великою приємністю друкуємо вірші 14-літньої Оксани Самари з Києва. З надією, що вона буде продовжувати писати вірші і розвивати свій талант, Оксані бажаємо щастя, насаги до праці і многих літ! (13-го лютого був день її народження.)

Про наслідки конкурсу, редколегія в скорому часі повідомить читачів "Молодої України".

Оксана САМАРА

ЗИМА

Мете Зима таким невласним снігом,
А літу, мабуть, хочеться цвісти,
Але вона своїм невтримним біgom
Руйнує всі збудовані мости.

Руйнує все, до чого серце звикло,
Що душу зігрівало в холоди.
Вона сама у тебе вже проникла
Прозорою краплиною води.

Вона у Літо замела дорогу,
В минулे воротя уже нема.
"Молись, як хочеш жити, цьому богу!"
Тобі Зима підказує сама.

**

Весна... Все сказано, проспівано, забуто.
Зелений лист, а зверху — білий сніг.
Красуня, що тримається розкuto, —
А їй усі схиляються до ніг...

Весна... Душа стискається тремтливо.
Барвиста велич в рамці полинів.
Здається — мить, і ти побачиш диво,
Підеш у край, який собі наснів.

Весна... Схилились трави соковиті.
І, глянувши у воду осяйну,
Весна себе побачила у Літі,
І побрела кудись у далину.

ЛІТНЕ

Що я можу сказати про літо?!
Все їй нічого — не вистачить слів.
Золотаве хитається жито,
Солов'я витанцюве спів.

І душа, мов лелека, літає
У далекій заобрійній млі.
В полі вітер колосся хитає
І співають в гаю солов'ї.

Десь полин терпко пахне у полі,
Грім із неба — і тиша ясна,
А пшениця схиляється долі,
А в гаю — одинока струна.

Думка в небо безсило злітає,
Птах шепоче гнізду: "Прощаюй..."
Колосок до землі припадає
І мовчить переляканій гай.

ПАНІ ОСІНЬ

Мжичка сіється на вулиці сльотава,
Спохмурніла геть блакить ясна.
Де ж та сонця посмішка ласкова?
Де ж та радість, що дала весна?

Дні давно пройшли погожі літні —
По краям далеким розбрелись,
І вітання Осені привітні
Журавлем летять в небесну вись.

Данину збирає пані Осінь:
Золото, багрянець і блакитъ,
І в своє заплакане волосся
Запліта останню теплу мить.

А над степом котиться широким
Крик прощальний диких журавлів...
Пані Осінь йде повільним кроком
По серпанком встеленій землі.

НЕ ЗАБУДЬТЕ
ВІДНОВИТИ
ПЕРЕДПЛАТУ
СВОЄЧАСНО!

НА МНОГІ, МНОГІ ЛІТА, ШАНОВНИЙ МАЕСТРО МУРАВСЬКИЙ!

(Початок в ч. 426)

Хористи Київської державної консерваторії на дозвіллі.

Торонто, 14.06.1993 р.
Фото — Оксани Родак.

ОФІЦІЙНИЙ ПОЧАТОК ФЕСТИВАЛЮ ПІД ВІДКРИТИМ НЕБОМ У "МЕТРО ЦЕНТР СКВЕР" В ТОРОНТО

"Торонто співає!", "Радість у співі!", "Хай лунають пісні по всьому світі!". З такими гаслами та з участю 1000 співаків — дітей, молоді, дорослих і членів оркестру відбувся в Торонто 29-го травня 1993 р. величний концерт, що знаменував початок Міжнародного хорового фестивалю. На тлі цієї живої сцени виступив генерал-губернатор Канади Рамон Гнатишін: "Ми зібралися сьогодні на прегарну подію, бо спів — це символ надії, духовості й оптимізму. У світі, в якому часто панує смуток через різні непорозуміння, що доводять до війн, спів нагадує нам, що краса можлива, коли люди, з'єднавши свої таланти й ентузіазм, щось творять. Людський голос чудовий музичний інструмент і в хорі стає частиною людської симфонії." Генерал-губернатор нагадав присутнім, що відкриття фестивалю присвячене двохсотліттю міста Торонто, яке цілий місяць буде "Столицею співу".

З коротким привітом виступили також прем'єр Онтаріо Боб Рей та представники фірм і корпорацій, які фінансово спонзорують фестиваль.

У концерті взяли участь Торонтський дитячий хор, мішаний хор з Ванкуверу, український хор "Веснівка" та одинадцять інших хорів, що створили одну гармо-

нійну творчу силу і під мистецьким керівництвом канадського диригента Роберта Купера виявили красу людського голосу, підтверджуючи слова сказані Романом Гнатишіним. Хор "Веснівка" (дир. Квітка Зорич-Кондрацька) як у Першому міжнародному фестивалі 1989 року, так і тепер бере активну участь.

70 хорів, професійних і самодіяльних, з 13-ти країн світу, до 25-го червня виступатимуть на фестивалі. Руший цього великого проекту — енергійний і завзятий любитель співу, мистецький керівник фестивалю — Ніколас Голдшмідт. Н. Голдшмідт колишній диригент європейських хорів, засновник оперної школи при Торонтській консерваторії та організатор багатьох успішних канадських фестивалів, між ними фестиваль присвячений сторіччю Канади в 1967 році та Перший міжнародний хоровий фестиваль.

Світової слави особистості, запрошені до участі в концертах (Гунтер Гербіг, Сорен Гансен, Генадій Рождественський, канадські композитори, визначні солісти й мистецтвознавці) не відмовляють керівникові фестивалю своїх послуг і таланту, бо знають, що праця д-ра Голдшмідта на високому рівні. Він вкладає всі свої здібності й знання, щоб поділитися багатством хорового мистецтва з любителями і шанувальниками співу і в той самий час вишукує нові хорові колективи, до яких заразовує і хор Київської державної консерваторії

під керівництвом Павла Муравського. Хор запрошений на п'ять виступів, починаючи з 13-го червня.

Після чотирирічної підготовки — ЧАС НА РАДІСТЬ У СПІВІ!

* *

І нарешті довго очікуваний день — п'ятниця, 11-го червня 1993 року. Аеропорт J. F. Kennedy, Нью-Йорк, США. На доручення керівника фестивалю Н. Голдшмідта, диригента Павла Муравського та хористів зустрічає Оксана Родак. Гостей також вітають Василь Гречинський — диригент Нью-Йоркської "Думки" та Микола Чорний зі Школи кобзарського мистецтва в Нью-Йорку.

Об 11-ї годині вечора того ж дня, в Торонто, втомлених, але усміхнених хористів та диригента зустрів Ніколас Голдшмідт. Цей момент фільмує мій "приватний відео-режисер" Ольга Солонинка-Чвіль. З радістю на канадській землі Павла Івановича вітаю і я.

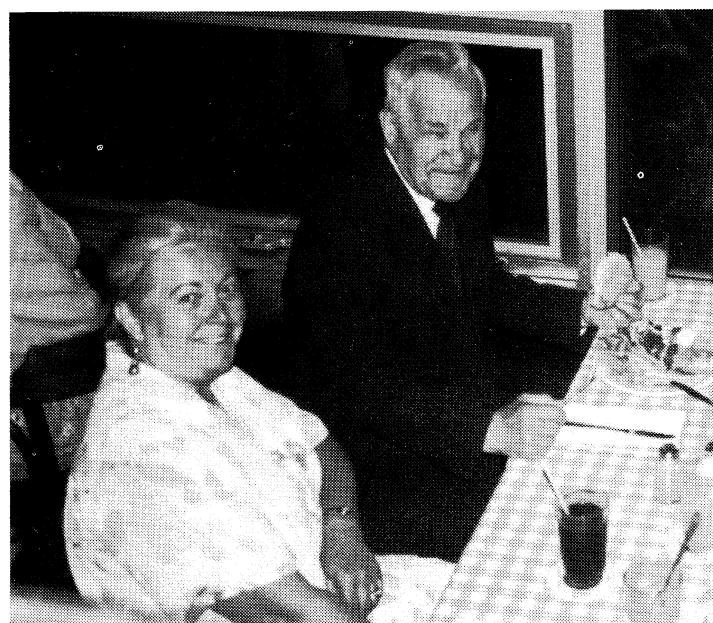
Неділя, 13-го червня.

Перший концерт в катедрі Преображення Господнього в Маркгам.

У притворі катедри зустрічаю Н. Голдшмідта з дружиною. На моє зауваження, що церква дуже велика і далеко від центра міста, Н. Голдшмідт впевнено й авторитетно заявляє: "Якби я сумнівався, що не буде успіху, я ніколи не запросив би хористів з Києва до цієї прекрасної церкви. Все буде гаразд. Не хвилюйтесь."

— Ніколас захоплений співом, що почув у Києві, і з великим нетерпінням чекає на перший виступ, — підтверджує пані Голдшмідт.

Розпочинається проба. Розспів. Я обертаюся до Н. Голдшмідта, а він усміхнений, пальцем подає знак, що все на місці, мовляв, я ж вас запевняв! Із неприхованим

Ольга Солонинка-Чвіль і Павло Муравський.

Торонто, 16.06.1993 р.

задоволенням вислуховує всю пробу — своєрідний концерт. В цей самий час працівники звукової системи та з радіо корпорації Канади CBC готуються до запису концерту, який за декілька днів буде передаватися по цілій Канаді.

В свою чергу, я також бажаю мати пам'ятку з цього концерту і питаю дозволу фільмувати на відеострічку. Виявилось, що керівник — українець. "Тому, що ви — наші — і спромоглися запросити такий професійний хор, на який вже давно чекає Торонто, будь ласка", — чимно відповів він. Після цієї розмови моя подруга-режисер не мала труднощів у жодній залі з фільмуванням концертів.

Перед самим виступом Н. Голдшмідт вітає диригента та всіх хористів, бажає їм приємного перебування в Торонто, добра й успіху, а успіх запевнений підкреслює він, бо "ваш диригент маestro Муравський надзвичайний, ваш спів прекрасний, і церква переповнена слухачами."

Розпочинається концерт. Виходить Павло Іванович. Його не впізнати — у фраку з метеликом. Чоловік просто помолодів! У церквітихо, і враз полились чаївні звуки хору, виконуючи "Літургію" О. Кошиця та релігійні твори Березовського, Лисенка, Веделя, Києво-Печерського розспіву. Перша частина концерту закінчилася. Тиша, а тоді гучні оплески, овації, вигуки. Успіх, великий успіх!

На концерті багато парафіян словаків, українців, англійців. Між присутніми — диригент Генадій Рождественський, професори консерваторії, священики, пані Роман — спонзор концерту. Вона вдова Стефана Б. Романа, мецената побудови церкви.

У другій частині концерту — пісні українських композиторів. Для українських слухачів знайомі пісні Лисенка, Леонтовича, Степенка та інших композиторів прозвучали зовсім по-новому, а для чужинців, концерт в основному був призначений їм, українські пісні були новотворами і взагалі відкриттям українського хорового мистецтва. Не раз треба було доводити сусідам-слухачам (хоч в програмках було точно зазначено), що це дійсно пісні українських, а не російських композиторів, так як і церковна музика Березовського, Веделя і Бортнянського.

На закінчення концерту публіка вигукує "біс!". Стояча овація і оплескам немає кінця. Доводиться повторювати пісні декілька разів! Павло Іванович дякує присутнім за тепле прийняття і, піднявши обидві стиснуті руки над головою, вигукує "Україна — Канада — дружба!" В залі ще більше оплесків.

"Що за прекрасний спів! Уявіть собі, це ж студенти-диригенти, не співаки!" — чула я від задоволеної публіки. Хор своїм професійним виконанням просто зачарував любителів співу і здобув собі неабияку славу. Це був дійсно святковий, урочистий день, який довго залишиться в пам'яті всіх присутніх.

Після концерту, в піднесеному настрої, їдемо в гостину до Євгенії і Юрія Охримів. Павло Іванович поводиться так, ніби нічого надзвичайного не сталося. Інакше не могло бути.

Про наступні два концерти хору Київської консерваторії подаємо репортажі Аріядни Шумовської-Стельської та Оксани Бризгун-Соколик; свою розповідь продовжує на сторінці 21.

**

A. III.

ХОР КИЇВСЬКОЇ КОНСЕРВАТОРІЇ НА МІЖНАРОДНІМ ФЕСТИВАЛІ

Під гаслом "Радість співу" ("The Joy of Singing") в Торонто, Канаді, відбувся цьогорічний (1993) Хоровий фестиваль, даючи концерти кожного вечора в різних приміщеннях, переважно в акустичних церквах, почавши від відкриття на Метро Центр Сквер 29 травня, аж до урочистого закінчення в Рой Томсон Голл 9-ою Симфонією Бетговена 26 червня.

Між тими хоровими одиницями, які дебютували на північно-американському континенті, був хор з України — мішаний хор консерваторії ім. Чайковського з Києва, який мав три свої індивідуальні концерти: в неділю, 13-го червня в катедрі Преображення Господнього в Маркгам, в церкві св. Анни в четвер, 17 червня і в англіканській церкві св. Павла в п'ятницю, 18 червня.

В третьому своєму виступі хор консерваторії ім. Чайковського віддав честь своєму патронові, великому композиторі українського козацького походження, сторіччя від дня смерті якого відзначають у цьому році. Хоч Чайковський в світовій музиці знаний як російський композитор, проте він відрізняється від інших композиторів своєю "европейськістю" в музичній структурі і дуже ліричним, типовим для української музики, характером. В релігійній музиці він також втримав традиції української церковної музики.

Великим переживанням для українців міста Торонто був особливо концерт в церкві св. Анни, куди є відносно легкий доїзд, де відбувались часто концерти хору "Музікус Бортнянський". Концерт мав програму виключно української музики, церковної і світської. Між слухачами опінія була: "Ми ще такого співу не чули." І не дивно. Хористи — це 60 студентів консерваторії відділу диригентури. Диригент, довголітній професор консерваторії та диригент таких хорів, як "Трембіта" та "Думка", а від 1969 р. цього хору, Павло Муравський, який виводив найбільш делікатні нюанси співу "а капеля". Музикальність хористів така висока, що ніколи не було чуті, щоб диригент подавав тон. Студенти, молоді українські хлопці та дівчата, дуже вродливі, співали не лише музикально, але й дуже надихнено. В програму входили церковні співи в першій частині: початок Святої Літургії Кошиця, два Києво-Печерські напіви, одна молитва Березовського, одна Лисенка, "Херувимська" Веделя і закінчили "Боже великий" Лисенка в обробці Кошиця, до чого всі присутні піднялися з місць. В другій частині були опрацьовані Є. Козаком "Думи мої" та "Реве та стогне...", "Журавлі" Стеценка, в яких особливо тужливо вий-

шли енгармонійні "плачі" тенорів, "Прелюдія" Леонтовича без слів, цього ж геніяльного композитора — і геніяльно виконані "Дударик", "Щедрик", "Ой, пряду, пряду" та "За городом качки пливуть". Після того виконувалися дві пісні Лисенка: "Верховино" та "Сглисся барвінку", закінчені "Сусідкою" Ячиневича у бравурному темпі та "Многоліттям" Бортнянського — дуже урочисто поданим.

У виступі цього хору ми мали нагоду послухати добірну програму наших найкращих композиторів у найкращому виконанні. Диригент виводить спів доволі "інструментально", наголошуєчи тони, а не звуки мови, так що деякі шелестівки ледь-ледь звучать. Досконала модуляція голосів підкреслює і характер музичної композиції і емоційний зміст слів. Хор звучав, як дуже цілісна, зіспівана одиниця. Пісні були такі, що солістів там не було. Проте в цілості звучання чути, які чудові голоси мають наші чудові кияни і киянки.

Щастя, що цей концерт записала фірма CJRT-FM.

Торонто, "Гомін України",
7-го липня 1993 р.

Любителі музики.

Володимир Корзун з київської консерваторії
та Алла Шклар — голова дирекції
Інституту св. Володимира.

Заля Рой Томсон,
16.06.1993 р.
Фото — О. Родак.

Оксана БРИЗГУН-СОКОЛИК

ЩЕ ПРО ХОР З КІЄВА В ТОРОНТО

Торонто пережило з радісним напруженням Другий світовий хоровий фестиваль. Цілий червень відбувався в Торонто концерти найкращих вибраних хорів з цілого світу. На Первому фестивалі 1989 р. виступали хори "Веснівка" і "Ясмин", вони одинокі репрезентували хорове мистецтво України, хоч обидва з Торонто. Цим разом вперше приїхав з України — хор Київської консерваторії ім. Чайковського з диригентом Павлом Муравським.

Цього року знов виступив хор "Веснівка" з диригенткою Квіткою Зорич-Кондрацькою і чотири рази в Торонто та раз у Гамільтоні хор Київської консерваторії. Я мала велику приемність і музичну насолоду бути на трьох концертах Київського хору.

16-го червня в Рой Томсон Голл хор зі симфонічною оркестрою був виконавцем першої половини програми. Співали "Te Deum" Антоніна Дворжака. Хор здисциплінований, тонально абсолютно чистий, відразу мав повний контакт з новим диригентом і слухачами. Генадій Рождественський, який диригував цього вечора, дуже музикально інтерпретував Дворжака, тільки місцями заглушував хор оркестрою. Помимо того, відчувалася повна музична одність виконавців. Місцева рецензія написала про хор: "ангельські голosi..."

...17 червня хор виступив в церкві св. Анни. Церква задовго перед початком була цілковито переповнена. В програмі були тільки твори українських композиторів. Її дві частини були такі: перша — релігійні твори, друга — обробки народних пісень. Виконувались твори Кошиця, напіви Києво-Печерської Лаври, Березовського, Веделя, Лисенка, Бортнянського, Стеценка, Леонтовича... Програма цікаво підібрана, дала слухачам можливість відчути різні настрої та темпераменти і вмілість хористів підпорядкуватися диригентові П. Муравському та спільно творити музичні перлини. "Думи мої" Козака, "Дударик" та "Щедрик" Леонтовича, "Сусідка" Яциневича, — всі були чудові, від неймовірного піяніссімо до сильного та могутнього форте, від повільного темпа до скромовок, все слухалося з вдоволенням, насолодою. А цікавий "Прелюд" (без слів) Леонтовича робив враження делікатної оркестри.

Було надзвичайно цікавим, що хористи вміли собі виробити таку співзвучність голосів, які звучали, наче співає одна людина. Ніхто не відрізнявся краскою чи тремолом чи більшою силою. Багато праці вложив диригент, щоб осягнути таку якість. То ж не диво, що слухачі оплескували стоячи та домагалися все нових наддатків.

18 червня хор співав у церкві св. Павла. Велика простора церква також була заповнена. Виконували Літургію св. Івана Хрисостома оп. 14, Чайковського. Твір, який рідко коли хтось виконує на нашім континенті, і твір, який не мав симпатії советського режиму. Виконання було знову надзвичайне, допомагала добра акустика церкви. Понад годинне виконання Служби

Божої, без перерви, не втомило слухачів, всі в найбільшій тиші насолоджувалися бездоганною чистотою і прецизістю співу, часом здавалося, що чуємо органи, а там делікатні сопілки чи клярнети. І сьогодні співзвучність голосів хористів викликала подив, творила мистецький настрій виконання. По закінченню Літургії безконечні оплески змусили виконавців проспівати ще кілька творів. Вибрали вони короткі, ефективні, такі як "Щедрик" та "Дударик" Леонтовича. Публіка була захоплена. Критик Рональд Гамблетон в "Торонто стар" написав, що це було дуже добре, що хор заспівав ще й народні пісні, бо тим показав, що вміє виконувати різноманітні настрої так само майстерно, як і Літургію Чайковського.

Всі три концерти були музичним святом. Дивує одне, що хористи, студенти Київської консерваторії, властиво, — не студенти вокалу-співу, а студенти диригентури. Чи всі диригенти України мають такі гарні голоси?

Директор хорового фестивалю Ніколас Голдшмідт був також захоплений виконавцями. На прийнятті після концерту директор Голдшмідт і представники нашої громади дякували панні Оксані Родак та її мамі, пані Валентині Родак, за величезну працю, у висліді якої ми мали змогу почути цей надзвичайний хор в Торонто.

Концерт в церкві св. Павла спонсорував відомий український підприємець Дж. С. Темертай з родиною, і в його гостинній хаті відбулося дружнє прийняття після концерту.

Торонто, "Новий шлях",
ч. 30-31, 1993 р.

У гостях.

Зліва направо: О. Тимошенко — ректор Київської консерваторії, н. о., Ш. Голдшмідт, П. Муравський, Н. Куліченко, В. Дженков — проректор консерваторії, Н. Давидова, О. Родак.

Торонто, 15.06.1993 р.
Фото — В. Родак.

Субота, 19-го червня.

Раненсько виrushaємо на екскурсію до Ніягарського водоспаду. Цю екскурсію завдячуємо родині Темертеїв, яка без вагання погодилась оплатити кошт подорожі, коли Оксана звернулася до них за допомогою, бо бути в Торонто і не бачити сусіднього світового дива — Ніягарського водоспаду — річ непростима. Жаль, що була дощова погода, коли ми приїхали — це плакала природа, знаючи, що за два дні хористи повертаються додому. Лишився тільки ще один концерт, саме сьогодні увечорі, в театрі "Тиволі" в Гамільтоні, куди ми і поїхали.

Як і в попередніх концертах, так і в цьому, хористи виступили прекрасно. Мер міста Гамільтону Роберт Моров висловив подяку Павлові Muравському і гостям—хористам з консерваторії, а Стефанія Перожак — головний промотор з Клубу українсько-канадських професіоналістів і бізнесменів (округи Гамільтон—Ветворт), усім іншим учасникам концерту: танцюристам, бандуристам і хорові "Bach Elgar" під керівництвом Вейна Стронгмена.

Уривок з листа Стефанії Перожак.

...без сумніву, хор консерваторії ім. Чайковського під динамічним керівництвом маestro Павла Muравського був прекрасний! Більше ніж чверть присутніх на концерті були неукраїнського походження: були члени різних музичних товариств, гамільтонської філармонії та опери, диригенти і хористи багатьох хорів міста Гамільтону й околиць. Всі були зворушенні чудовим виконанням. Мені ще й досі телефонують з позитивними відгуками. Висилаю репортаж і допис двох гамільтонських журналістів.*

...Що до гамільтонської участі, то треба ствердити, що багато членів різних організацій, друзі та знайомі спричинились до успіху концерту, і тому, надіюсь, що хористи задоволені нашими стараннями прийняти їх належно.

Дякую за співпрацю і за всю допомогу. На все добре.

Гамільтон,
21-го липня 1993 р.

(23-го вересня 1994 року на 61 році свого трудолюбного життя відійшла у Вічність св. п. Стефанія Перожак. Вічна їй пам'ять!)

* Уривки з репортажу "Надзвичайний виступ українців" Ілейн Шлідт у перекладі Світлани Кузьменко були надруковані в ч. 426.

Нижче подаємо уривок з допису Гю Фрейзера.

СИЛА КАМЕРТОНУ

(Український маestro розказує, як випадок змінив його життя і тренування хору)

Кумедна річ сталася диригентові Павлові Muравському на початку турне. Акомпаньєтор на піяно Київської консерваторії ім. Чайковського раптово захворів і Muравський був змушений камертоном тримати свій хор у ключі.

Це змінило його життя, його методи навчання, його підхід до музики і, можливо, навіть переінакшить хоровий спів у цілому світі.

Решту свого турне хор співав без акомпаньєменту, і коли хористи повернулися додому і піяно подало їм акорд, вони ледве змогли його сприйняти.

"Іхній слух був уже так тонко настроєний, їхнє чуття до голосу один одного таке гостре, що темперовану гаму піяно їм було неможливо сприймати", через перекладача сказав Павло Muравський поміж репетицією і виступом хору в Торонтській концертній залі Рой Томсон.

Можливо, найкраще було б повернутися на хвилину до XVII-го століття.

Колись Йоган Севастіян Бах, борючися з першими в світі недосконалими клявіятурними інструментами, пішов на компроміс із їхнім строєм тим, що ущільнював або розтягав інтервали між нотами, щоб вони могли легко прослізати від ключа до ключа.

Це стало називатися темперованою гамою, яку він продемонстрував у своїй серії праць, під назвою "Добре темперований клявір". Цей стрій Muравський зі своїм хором оминув через випадок, і вони вже ніколи до нього не повернулися...

Хор Muравського складається виключно зі студентів диригентури в консерваторії, деякі з них, до її закінчення, будуть мати 17 років інтенсивної високої музичної освіти.

Вони, можливо, не є витренованими співаками, признається Muравський, але їхня музична майстерність досконала, і все, що він має робити — це концентруватися на одній речі — інтерпретації, за яку хор зібраав найбільш захоплені рецензії в Торонто.

Градуанти Muравського розповсюдилися по всій Україні, зі своїми камертонами в кишенях, відриваючися від тиранії темперованого строю в хорах і оркестрах на їхній землі...

Уривок з "The Spectator",
Гамільтон, 18.06.1993 р.
Переклала Світлана Кузьменко.

**

ПОДЯКА

21-го червня 1993 р.

Маestro Павло Муравський
Хор Київської консерваторії

Дорогий Маestro!

Візита хору консерваторії ім. Чайковського під Вашим надхненним керівництвом стала надзвичайно успішною подією. Концерти були на найвищому музичному рівні, а прекрасна духовість молоді випромінювалась не тільки зі сцени, але й безпосередньо відчувалась великою кількістю канадців, з якими спілкувалася молодь. Це почуття залишилось довго в нашій пам'яті, як одне з найважливіших внесків до фестивалю "Радість у співі".

Ви, Маestro, дали надзвичайну лекцію багатьом нашим прагнучим хоровим диригентам, продемонструвавши, що можна досягнути не тільки професіональним знанням, але також концентрацією, заглибленням і правдивою пристрастю до музики, якою Ви диригували.

Дякую, що завітали до нас і передайте членам хору, що ми ніколи не забудем їхнє велике надхнення та їхні найкращі людські риси.

З любов'ю до вас всіх і з привітом

Ніколас Голдшмідт,
музичний керівник.

* *

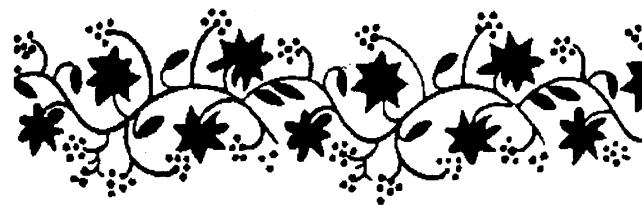
Свою розповідь–пам'ятку про незабутні дні в Торонто дорогих гостей–хористів з України з шановним диригентом Павлом Муравським закінчує уривком зі статті Ірина Стецури з Нью–Йорку, США, "За незалежну презентацію української музики" (Торонто, "Новий шлях", ч. 1–2, 1993 р.), в якій автор ставить читачам питання: "До чого ж повинна мистецька одиниця стреміти виїжджаючи на захід, а особливо до США і Канади?" і сама ж відповідає:

"По–перше, для пропагування української культури. Це означає, що дана мистецька одиниця має показати себе в якнайкращому світлі. Концерти повинні відбутися в престижних залях, куди заходять музичні критики, яких слід заздалегідь запросити та забезпечити інформаціями про твори, композиторів і сам хор.

Програма концерту повинна складатися по половині з українських творів, щоб показати українську творчу скарбницю та творів західно–европейських майстрів, щоб облегчити критикам оцінку рівня мистецького ансамблю. Невключення української програми в поважну частину концерту було б інтерпретоване, як недостача українських творів."

Отже, сміло можна сказати, що хор Київської консерваторії під керівництвом професора Муравського виконав свій мистецький та громадський обов'язок на сто відсотків.

Честь і слава вам, шановний маestro Муравський, і хористам–учасникам Другого міжнародного хорового фестивалю 1993 року.

ВІТАЄМО ПАВЛА МУРАВСЬКОГО!

21–го вересня 1994 р. вручено Павлові Івановичу Муравському ПОЧЕСНУ ВІДЗНАКУ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ. Про цю подію містимо уривки з допису Е. Кириленко з Києва.

І КЛАПТИК НЕБА НА СПОМИН...

(Уривок)

А я лину подумки у рік минулий, у Канаду, в Торонто, на Всеесвітній фестиваль, де 70 колективів з усіх куточків земної кулі демонстрували свою майстерність і вміння — воїстину незабутня подія. І серед цих усіх колективів — хор Київської консерваторії під керівництвом професора Павла Муравського. Українська пісня — без перебільшення — полонила світ. Хор повернувся додому, здобувши високе почесне звання лавреата: його було визнано найкращим. Жодними словами не можна передати того почуття безмежного щастя, що охопило тоді студентів разом з їхнім талановитим і улюбленним керівником...

А стежка, мовби з роздоріжжя часу, в'юниться і в'юниться в минулі літа... До витоків. До села Дмитрашківка на Вінниччині, звідки починається шлях геніяльного, не побоїмся цього слова, творця акапельного співу Павла Муравського.

...На сцені — велика, із квіткою, цифра 80. Саме стільки літ минуло відтоді, як у бідній селянській родині народився майбутній видатний діяч українського мистецтва, народній артист України, лавреат Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка, професор Павло Іванович Муравський. А ще — чесна, безкомпромісна людина. І до усіх здобутих за життя титулів сьогодні, у цій святковій, вщерть переповненій шанувальниками залі додасться ще один: кавалер найпочеснішої у вільній, незалежній Україні відзнаки — Знак Президента.

* *

Лягають навколо ювіляра квіти, квіти, дарунки. Лунають вітання у словах і піснях, у віршах. Майже тридцять колективів та їхніх представників сходили у цей ювілейний день на святково прибрану сцену консерваторії, щоб привітати майстра, який збудив потягні струни кожного серця і, за влучним виразом представниці Швайцарського посольства, "подарував нам шматочок неба".

Василь ОНУФРІЄНКО

ВИ НЕ ЗАБУЛИ...

Ви не забули, як пахнуть весною бруньками
Верби над ставом, як місячна ніч припливає?...
Спогад торкає вам серце неначе руками?
Туга приходить і наче туманом вкриває?...

Біль цей солодкий — не бійтесь, біль цей недаром
Він незнайомий новому між нас поколінню.
Буде він гріти нас світлим, негаснучим жаром
І прохолоджувати тихою, сніжною тінню.

Час хай іде!... Не страшний він, швидкий
і невпинний,
Серця не зробить він темним, холодним і грубим.
Верби над ставом примаряться, крик
журавлиній...
Значить, ми землю покинуту любим, і любим,
і любим.

ЧИТАЙТЕ
"МОЛОДУ УКРАЇНУ"
і
ПОШИРЮЙТЕ
ЦЕЙ ЖУРНАЛ
МІЖ
СВОЇМИ РІДНИМИ
і
ЗНАЙОМИМИ !

А після заключного концерту, на якому ювіляр виступав зі своїм студентським хором, пролунали щирі його слова про велику силу справжнього хорового співу. "Чиновники-партократи не дали мені на повну силу сказати своє слово, але вірю, що прийде такий час, коли для всіх мистців будуть створені всі умови для розквіту. От я mrію записати всю хорову музику для Укррадіо. Житиму до тих пір, поки цю роботу не виконаю."

Останні слова потонули в оплесках. Дай, Боже, щоб так було. Многая літа!

Елеонора Кириленко,
"В з У", ч. 41, 1994 р.

відкривайте

КОНТО СОВИ

Кредитова Спілка "СОЮЗ" радо пропонує Вам відкрити кonto для дітей — Кonto Сови "Симон". Це кonto дасть можливість Вашим дітям навчитися ігровим шляхом урядити грішми. Кonto Сови призначено для дітей до 12 років і надає їм такі спеціальні зручності та послуги:

- * ощадну книжку сови Симон
- * членську картку Кonto Сови
- * величину уділів лише 10 доларів
- * подарунки, конкурси
- * термінові вклади на суму лише у 100 доларів
- * річну виписку про ріст заощаджень

Коли заповните першу сторінку Вашої книжки сови Симон, Ви одержите м'яку забавку — сову Симон!

So-Use CREDIT UNION

TORONTO	(416) 763-5575
MISSISSAUGA	(905) 568-9890
OSHAWA	(905) 432-2161
So-Use VOICE	(416) 760-9940

НОВЕ УКРАЇНСЬКЕ ПДПРИЄМСТВО Ігоря Лисика

The Solid Oak Co.

Kitchen Cabinets -- finished -- unfinished

Oak furniture

848 Simcoe St. South, Unit 2, Oshawa, Ont. L1H 4K8

Tel: 416 -- 434-7204

Res: 576-9779

Надія ІЗБИЦЬКА

СПІВАЧКА ГАННА СОЛОНИЧНА

Я хочу розповісти вам про українську дівчину з Івано-Франківщини, ім'я якої Ганна Солонична. Бог дав їй вроду, душу глибоку та голос дивний. Почуєш його — зачарує, забере в полон дивно обволікаючим теплим тембром, глибиною почуття та щирістю його висловлювання. Згадайте пісні наспівані Ганною до фільму Леся Янчука "Голод-33". І той голос, що торкає глибин душі.

Ганну часто порівнюють із Ніною Матвієнко. Та Ганна — співачка більш драматичного, трагедійного пляну. Здається — увесь біль, що віками назирається в українському серці, вилився у той спів. Навіть у колискових піснях, почутих від бабусі та складених самою Ганною, разом із теплом її високого голосу чується глибоко схована туга. Про що тужить твоя душа, Ганно? Про долі людські?

Ганна народилася в селі Вільшаниця на Івано-Франківщині. Виросла серед мальовничої природи цього краю та талановитого до всякого роду мистецтва народу. Вишивання в хатах — як багатоціття прикарпатських полонин, і пісні чути — і в свята, і в буденні дні — повсюди. І Ганна співала. Всюди було чути її голос — і в сонячах, і в полі, і на вулиці... "Не буде з неї толку — тільки й співа", — казали люди. Казали, бо пісня, сорочка—вишиванка або хата мальована — то було природною невід'ємною частиною її щоденного життя. Як хліб, родина... Так було віками.

Та Ганна співала і вчилася пісень від мами та бабусі, що пам'ятали їх давні, на весіллях, які полюбляють сільські дітлахи, та всюди, де тільки їх чула. Вбирала в себе світ, настрій, інтонації притаманні правдивому природному українському співу — улюбленному засобові висловити від серця все, що глибоко відчуваєш. Часто, сумуючи, або в радості, співала свої пісні, що складалися самі по собі.

Ганна жила із мамою Марією, бабусею та братом. Сім'я була бідна — де самотній жінці із двома дітьми у селі дати раду? Ганна була гордовита — вчилася у школі добре — не хотіла бути гіршою, хотіла бути кращою. А після закінчення школи пішла вчитись до швацького училища — гарний фах для життя придбати. Вчилася шити та все співала. Вдома, бо співались та в художній самодіяльності — на сцені. Почала працювати на швейній фабриці, але врешті пішла таки вчитись музики до Калужського культурно-освітнього училища. А закінчивши його, співала в Івано-Франківському народному ансамблі пісні та танцю. Але мрія про подальше навчання жила. В 1986 р. — сумної слави "чорнобильському" році, Ганна приїхала до Києва вчитись хорового диригування та співу в Київському інституті культури.

За два роки вона мала свій перший "великий" виступ на столичній сцені під час фестивалю "Київська золота осінь". Голос її зачарував усіх, хто її слухав, і Ганна завоювала приз "Глерцацьких симпатій" "Надія".

Ганна Солонична

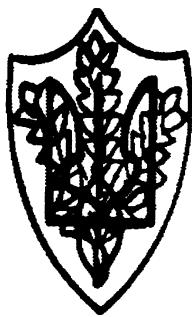
А ще через рік Ганна була гостею фестивалю "Червона Рута" і весільним латканням вітала українських співаків з усього світу, що разом зібрались у той вечір на українській землі.

Лесь Янчук, фільм якого "Голод-33" озвучувала Ганна — співала знані пісні, підбирала музику до епізодів, складала свої пісні — на презентації фільму назвав Ганну Солоничну "співачкою номер один на Україні".

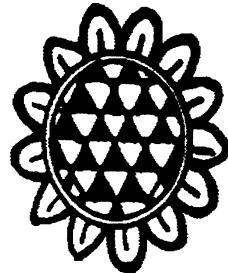
Вже є два фільми-концерти на Українському телебаченні за участю Ганни, вже наспівала вона пісні до нових художніх фільмів, вона заспівала відомий "Плач — реквієм по Чорнобилю" та чудові "П'ять весільних латкань" для голосу та симфонічної оркестри талановитого молодого українського композитора Олександра Козаренка. А як її спіткаєте: "Чого, Ганно, бажаєш?", відповість: "Роботи... співати хочу."

Кожному Бог дав свою долю. Є вона і в Ганні. І складається вона в нинішньому часі не просто. Світ міняється, і людина міняється. Та голос цієї дівчини, якої ім'я Ганна Солонична, її пісні, співані від серця, назавжди залишаться живим свідком особливої української душевності.

Надія Ізбицька — кандидат мистецтвознавства. Закінчила Київську державну консерваторію по класі хорового диригування в професора П. М. Венедіктова. П'ять років співала в хорі П. І. Муравського. По закінченню Консерваторії 5 років працювала хормайстром та співачкою в Київському камерному хорі під керівництвом В. М. Іконника. Закінчила аспірантуру Київської державної консерваторії, працювала доцентом Київського інституту культури. Працювала як лектор-музикознавець в концертмастерах хору "Фрески Києва". Нині мешкає в Канаді, в м. Кінгстоні.

СТОРІНКА ЮНОГО ОДУМУ

Валентин КИРИЛЕНКО

ЯК МОРОЗКО ДОПОМІГ

Позавчора сонце гріло —
Лижви, санки знов без діла,
Снігу наче й не було,
Бо на те ж воно й тепло...

Почали журитись діти:
— Не зима це і не літо,
Ні сходити по грибки,
Ні погратись у сніжки.

В річці зараз не скупатись,
Санкам ніде розігнатись,
Хтозна-що, а не зима!
Дітям радості нема...

Хтось приніс дитячу мову
До Морозка у діброву,
І сказав Морозко так:
— Я старенький, знає всяк,
Задрімав я трішки, любі,
У своїй тепленькій шубі.
Сонцю ж, мабуть, не дрімалось
Тож із мене й насміялось...

Ви пробачте вже старого,
Більш не трапиться такого.
А тепер, мої хороші,
Бути снігу і пороши!

Так зробив, як і сказав:
Землю снігом всю заслав,
Всі горбочки, всі яри
Засніжив для дітвори.

Враз і річку, і ставок
У міцний скував льодок, —
І дітей на тім льодку,
Мов квіток у квітнику...

В	І	Д	Ь	М	А	С	І	П
Д	У	М	К	А	Р	О	К	Е
К	А	Т	Е	Р	И	Н	А	Р
П	Р	И	Ч	И	Н	Н	А	Е
С	А	Т	Е	Н	К	Л	Е	Б
О	Г	А	М	А	Л	І	Я	Е
В	А	Р	Н	А	К	Ч	І	Н
А	Л	І	Л	Е	Я	И	Р	Д
К	А	В	К	А	З	С	А	Я
М	А	Н	З	И	Р	Т	М	Л
У	З	А	П	О	В	І	Т	О
Д	Р	У	С	А	Л	К	А	Д

Відшукуйте назви Шевченкових творів у поданій таблиці (по горизонталі або по вертикалі):

ДОЛЯ, СОН, МАРІЯ, КАТЕРИНА, ТИТАРІВНА,
МАРИНА, ВАРНАК, ПРИЧИННА, ГАМАЛІЯ, СИЧІ,
СОВА, ТРИЗНА, КАВКАЗ, ЗАПОВІТ, ЛІЛЕЯ,
ВІДЬМА, РУСАЛКА, ДУМКА

"Горнятко", ч. 2, 1994 р.

Так Морозко допоміг,
Щоб на землю випав сніг,
Щоб минула недарма
Для дітей оця зима.

ПЕРШИЙ СНІГ

Пада сніг м'який, пухнатий,
Перший сніг.
Вибігають діти з хати
За поріг.

Грає усмішка весела
На устах —
Пада перший сніг у селах
І містах...

На поля летить, узлісся,
На степи —
Ой Оксаночко, дивися,
Не просни...

Дорогі наші дідусь Федір,
бабуся Надія і Ваша рідня!

Від снігів все навколо забіліє,
Дід Мороз усе льодом заллє...
Але Вас у цей вечір зігріє
Це святкове вітання моє.

В ніч різдвяну не знає спочину
Пустотливий вітрець, звісна річ.
Ta до Вас у думках я прилину,
Буду з Вами я поруч всю ніч.

Віджену я від Вас самотину,
Віджену я недугу від Вас,
Й Ви згадайте про тую дівчину,
Яка згадує Вас повсякчас.

Я сердечним теплом Вас зігрію,
Хоч надворі лютує мороз.
Хай вітає Вас Діва Марія,
І маленький Ісусик Христос!

Хай розтопить замети зимові,
Наче ластівка вісточка ця.
Мов два дзвони різдвяні, святкові,
Стукотітимуть Ваші серця.

Члени Школи юних бандуристів
при Капелі ім. Т. Шевченка
з бандуристкою Оксаною Герасименко з Києва.

Зліва направо: Аріель Капано, Тамара
Балук-Вітошинська, Патріція Баюра, Данієля
Капано, Іванна Балук-Вітошинська, Сергій Баюра,
Оксана Герасименко і Олесь Береговий – керівник.

(Відсутній Севастіян Родрігес-Стеняк.)

УГК парафія "Святого Духа",
Ляважоль, Аргентина,
20-го серпня 1994 р.

МОЛОДЬ — МАЙБУТНЄ НАЦІЇ !
Допомагайте молоді
морально й матеріально !

Україною Вам посміхнуся,
Привітаю із Світлим Різдвом!
Хай Господь і бабусі й дідуся
Подарує здоров'я й добро.

Ваша Таня,
грудень 1994 р.

(Вірши присвяченій Марії та Федору Бойкам з
Ванкуверу, Б.К.)

ЩЕ ОДНЕ ПОВЕРНЕННЯ

Коли виходив у світ останній номер ІНФОРМАТОРА (січень 1994 р.), я обіцяв, що з ним ми повертаємося до більш регулярного виходу нашої газетки. Та, на жаль, так не сталося, як хотілося. Знову багато інших обов'язків перебігли дорогу і загальмували цю обіцянку. Та ось знову повертаємося до ІНФОРМАТОРА і віримо, що він буде виходити з більшою регулярністю.

Друзі, які читають газети та цікавляться подіями в Україні, знають, що наша батьківщина переживає значні соціальні та політичні труднощі. Економічний рівень життя падає, індустрія, господарство працюють у значно обмежених рамках, політичні структури далі залишились в руках антинаціональних та антисамостійницьких сил. Демократичні сили України за знали тяжкої поразки в недавніх виборах. В цей самий час тиск від політичних хуліганів з Росії збіль-

шується, "немитая" Росія з допомогою загіпнотизованого Заходу стає на імперські ноги і поширює свої кордони до меж колишнього Союзу. На чолі державного керівництва України стоять люди, які звикли до команди з Москви. Це переважно старі комуністи чи нові директори з союзовою ментальністю і глибокою ненавистю до всього, що називається українським національним, самостійним, державним.

Такі реалії теперішнього життя в Україні. Вони також створюють проблеми для нас всіх в діяспорі. На початку незалежності ми всі кинулися з допомогою Україні і зробили багато роботи в підтриманні нашого народу, особливо в допомозі новим, молодим демократичним силам. Незважаючи на деякі результати, які можуть викликати пессимізм, ця акція допомоги повинна продовжуватися. Може, тим більше наша увага повинна бути спрямована ту-

ди, де вирішується майбутнє нашого народу та його держави.

Доля зробила так, що мені прийшлося останні кілька років приділяти більше уваги якраз цій роботі в Україні. В ній я знайшов наглість велику, а це більше потребу. Та все ж, навіть будучи там часто у далеких, глухих селах Київщини, Сумщини, чи рідної Чернігівщини, я часто згадував про товаришів тут, про спільну працю з ними, про хвилі підйому, про дружбу і спільність ідеї в нашій одумівській родині. Я думав про нашу молодь, про шлях пройдений разом, про табори, про веселий гомін дітей, про звуки бандури на них. Це давало мені більше сили і задоволення, усвідомлюючи, що шлях був пройдений немарно.

Анатолій Лисий, СВП,
Інформатор філії ОДУМ-у,
Міннеаполіс, США.

ОКО

ОДУМ ЧІКАГО ДОПОМАГАЄ УКРАЇНІ

Ціллю молодечих організацій є не лише вести виховну працю, але й допомагати українському народові стати на свої ноги.

Філія ОДУМ-у Чікаго, яка цього року відзначатиме 45-річчя своєї діяльності, на заклик українського консульяту в Чікаго допомогти їм придбати власний будинок в "давнітавн" дала дві тисячі доларів. А коли Міністерство закордонних справ України, на прохання державного Театру юного глядача, звернулося через консулятат України в Чікаго допомогти їм подарунками в проведенні традиційних Різдвяних свят для дітей-сиріт, ОДУМ Чікаго виділив на ту ціль одну тисячу доларів, а ту суму доповнили інші организації та особи й куплені подарунки консулятатом в Америці були перевезені українською авіалінією до Києва, а подарунки врученні дітям.

В теперішній час в Україні потребують допомоги не лише сирот-діти, але й пенсіонери та школи, що перейшли на українську мову. Вони відчувають брак підручників, зошитів, олівців та іншого шкіль-

ного приладдя. Багато тих речей вислано з Чікаго заходом Товариства української мови, яке очолює Віра Боднарук. Щоб допомогти сиротам та пенсіонерам, члени ОДУМ-у Чікаго колядували на українські Різдвяні свята на ту ціль в членів ОДУМ-у, Товариства прихильників ОДУМ-у та прихильників і симпатиків. Рівно ж, вони звернулися до української громади, чиї сини, дочки чи вони самі виросли з одежі, яка є ще в добром стані, щоб ту одіж чи взуття принесли до домівки ОДУМ-у. В січні проведено збірку взуття, одяжі та харчів в банках, і десять великих пакунків по 50 фунтів вислано в Україну.

ОДУМ США й Канади є в процесі придбання ліків для України. На ту ціль філія виділила з своєї каси 500 доларів.

В січні 1995 року Чікаго відвідав голова Всеукраїнського товариства української мови "Просвіта" і депутат Верховної Ради України Павло Мовчан та генеральний директор телевізійної компанії "Просвіта" Валентин Сперкач. Вони зустрілися

з рядом осіб та організацій в Чікаго в справі допомоги придбати їм потрібне телевізійне устатковання, щоб у квітні розпочати надавати передачі "Просвіти". Управа ОДУМ-у Чікаго запропонувала гостям з України таку розв'язку, що вони пожертвують 10 тисяч доларів зі спадщини Миколи Шаблія, якщо решту суми (потрібно було 25 тисяч доларів) дадуть інші українські організації. І на пропозицію ОДУМ-у відгукнулися Рух Чікаго, який дав 5 тисяч доларів та решту грошей, 15 тисяч дала Українська світова кооперативна рада. Гости з України купили в Чікаго потрібні речі й з ними відлетіли в Україну. Передачі "Просвіти" передаватимуться три години на тиждень через державну сітку по всій Україні. Вони будуть спрямовані на формування української духовості, національної свідомості, підвищення знань з історії і культури України та її демократизації. Ці передачі в даний момент можуть бути найбільш ефективними в закріпленні української державності.

ПАМ'ЯТІ ДРУГА

Друзі ОДУМ-івці м. Міннеаполіс та редакція й адміністрація журнала "Молода Україна" з великим сумом повідомляють, що 19-го листопада 1994 року відійшов у вічність довголітній приятель ОДУМ-у д-р **Микола Ярр**. Св. п. д-р Ярр залишив у смутку дружину Валентину та дітей—ОДУМ-івок Олю, Наталку, Галю і Валю. Висловлюємо глибоке співчуття родині д-ра Миколи.

Спи спокійно, друже, про волю, долю сни, про волю, долю Бітчизни!

Вічна пам'ять Миколі Ярові!

* *

В понеділок, 9-го січня 1995 р. в церкві св. Юрія Переможця в Міннеаполісі зібралися друзі з родиною св. п. д-ра **Миколи Ярра (Ярмоловича)**, щоб востаннє попрощатися з ним в 40-ий день його відходу в світ далекий, безповоротний.

Д-р Микола помер 19 листопада 1994 року після довголітньої боротьби з тяжкою хворобою, яка зустріла його 15 років тому. Завжди оптиміст, що безмежно любив життя, широко відомий українській громаді Міннесоти, приятель ОДУМ-у та учасник його праці, д-р Микола був також відомий своєю добродійністю та турботою за долю своєї батьківщини, особливо рідного Донбасу.

Він народився 25 грудня 1926 року в м. Костянтинівка, на Донбасі. Залишив Україну в 1943 році разом з батьками о. Миколою, священиком УАПЦ, та д-р Ольгою Яро-

ловичами — лікарем місцевої лікарні. Почав вищі студії ще в Німеччині. В 1950 році родина Ярмоловича імігрувала до США і поселилася в Міннеаполісі, штат Міннесота. Тут Микола почав вчитися на медичному факультеті Міннесотського університету, вибравши фах дентистики. Та незадовго його покликали до служби в армії США. Два роки служби в американській армії він провів здебільшого в Німеччині.

Повернувшись з війська, продовживав студії в Міннесотському університеті, а потім перейшов до університету в Пітсбурзі, де закінчив стоматологію в 1959 році. Після багатьох років успішної дентистичної праці відійшов від цього фаху з причин здоров'я та посвятив себе виключно ділянці нерухомостей та інвестиціям. В 1971 році одружився з Валентиною Павлюк з Балтимору.

Родина Яррів є дуже активною в українській громаді Міннесоти, особливо в ОДУМ-і та місцевій православній церкві. Д-р Микола і дружина Валя багато років були членами Товариства одумівських приятелів, а їхні діти Оля, Наталка, Галя і Валя стали членами ОДУМ-у з ранніх років, були постійними учасниками відпочинкових таборів ОДУМ-у в Міннесоті та всі закінчили курси виховників юного ОДУМ-у. Вони є членами групи бандуристів ОДУМ-у та беруть участь в праці української школи. Д-р Микола визначався своєю щирою добродійністю і увагою до праці

ОДУМ-у, а дружина Валя працювала довгі роки директором української православної школи та керівником виховників на таборі ОДУМ-у Міннесоти. Обоє активно працювали в управах православних церков св. Михаїла та св. Юрія в Міннеаполісі.

Св. п. д-р Микола Ярр особливо цікавився життям в Україні і мріяв відвідати місця свого дитинства та юнацьких років. Він був членом філії Комітету допомоги Україні. Навіть вже будучи прикутим до ліжка, він здобував медичну допомогу для жертв холери в Україні та полагоджував пересилку її по призначенню. В останній день його життя він одержав лист—подяку від генерального консульства України в Чікаго за його допомогу жертвам холери в Україні.

Д-р Микола мав особистий хист до гумору і не втрачав його, не зважаючи на 15 хірургічних операцій, які переніс за час своєї хвороби. Він відійшов з життя тоді, коли міг споживати і тішитися плодами свого трудолюбивого життя і праці. Друзі будуть пам'ятати його як відданого і вірного товариша, завжди доброго, завжди уважного і готового допомогти. Цими рядками ще раз висловлюємо глибоке співчуття дружині Валі та дітям Олі, Наталці, Валі і Галі з приводу ніколи незамінної для них втрати.

Вічна тобі пам'ять, Миколо!

Твій друг Анатолій

Св. п. АНАТОЛІЙ ЛУППО (ЧІКАГО, США)

Хвороба та старість все частіше і частіше проріджують ряди колись активних українських громад діяспори. Все частіше друзі й знайомі зустрічаються на панахидах та похоронах.

Двадцять першого лютого ц. р. відійшов від нас відомий багатьом не лише в Чікаго, але й поза його межами в одумівській родині, св. п. Анатолій Луппо, який більшість років свого життя був активний в праці ОДУМ-у, ДОБРУС-у, Товариства Сприяння УНР та ОУРДП в Чікаго, США.

Народився Анатолій Луппо 8 квітня 1925 року в селі Охромієві на Чернігівщині. Десятирічку та середню школу закінчив в місті Щорс, а в 1943 році з батьками та рештою родини виїхав на Захід. Кінець Другої світової війни застав родину Луппо в Баварії, в Німеччині. Перебуваючи в таборі переміщених осіб А. Луппо вчився в Мюнхенському університеті. В 1949 році А. Луппо вирушив сам до США. Зупинившись в Чікаго, він робив старання щоб якнайскорше стягнути до себе батьків, сестру Антоніну та брата Олександра. В 1950 році вже вся родина Кузьми Луппо була в Чікаго і відразу стала активно працювати в церкві та громаді.

Анатолій Луппо, як член ОУРДП, був причетний до створення філії ОДУМ-у в Чікаго; деякий час був головою осередку ОУРДП, який на той час був численний, діючий; давав про спровадження людей з Німеччини, підшукавав їм працю та помешкання й одночасно був членом ОДУМ-у, членом його управи.

В 1955 році А. Луппо одружився з одумівкою Марією Мартинович. Їх дочки Оля, Галя, Маруся та Катя були на виховних та вишкільних таборах ОДУМ-у, тому ми часто бачили Анатолія Луппо та його дружину на зустрічах, з'їздах та таборах ОДУМ-у в Канаді на оселі "Київ" коло Торонта, "Україна" коло Лондону чи у "Києві" в штаті

Нью-Йорк чи на таборах в Міннесоті.

Анатолій Луппо мав музичний хист — любив і цікавився музикою, і як тільки ОДУМ Чікаго купив власний будинок і розпочав творити мистецькі одиниці, він став одним з мистецьких їх керівників. В 1962 р. філія почала збирати бажаючих грати в струнній оркестрі. Купувались інструменти, розписувалися ноти. Рівночасно зі створенням струнної оркестри, в якій нараховувалося понад 50 осіб, створився і струнний квартет, яким керував Анатолій Луппо. В нім, окрім Анатолія, грали Дмитро Грушецький, Іван Турчманович та Микола Осовський. В струнній оркестрі заступником диригента Анатолія Степового був Анатолій Луппо. Після трагічної смерти І. Турчмановича грати на гітарі деякий час вчив Ярослав Маркевич, а пізніше Анатолій Луппо, який в 1966 році перебрав керівництво струнної оркестри і нею керував до 1971 року.

В кінці 1964 року філія ОДУМ-у Чікаго створила ансамбль бандуристів ОДУМ-у, яким мав з самих початків керувати Анатолій Луппо. Ale так як його зацікавлення було більше в струнному ансамблі та струнній оркестрі, вирішили запrositi до Чікаго Григорія Китастого, який в той час жив у Каліфорнії. Ale в листопаді 1967 року Григорій Китастий повернувся до Капелі бандуристів ім. Т. Шевченка в Детройт, а працю з ансамблем бандуристів, який нараховував понад 60 осіб, перебрав Анатолій Луппо. З цим ансамблем він пропрацював більше як десять років. Ансамбль бандуристів під керівництвом Анатолія Луппо виступав на річних одумівських концертах та різних громадських імпрезах: в академіях з нагоди роковин Незалежності України, річниці Симона Петлюри, 80-річчя УНСоюзу, річниці Українського вільного університету, на 6-му з'їзді УРДП, на річниці "Українських вістей", на інтернаціо-

нальній виставці в Нейїві Пір в Чікаго та на багатьох одумівських зустрічах та імпрезах. В 1969 році ансамбль їздив до Детройту, де виступав разом з іншими ансамблями та капелями бандуристів на відзначенні 50-річчя Капелі бандуристів ім. Тараса Шевченка. В 1974—1975 роках ансамбль бандуристів та струнний ансамбль їздили до міста Луївл в штаті Кентакі, де виступали лише разів перед американською публікою впродовж двох днів кожного року.

На панахиді в похоронному засіданні Музики кімната була заповнена ріднею, друзями, колишніми музикантами та хористами мистецьких одиниць, які А. Луппо колись очолювали. Св. п. Анатолій Луппо останні роки хворів, мав проблеми з серцем, боровся з хворобою рака, й після тижня в лікарні раптово зупинилося його серце.

Прошав Анатолія Луппо від родини, ОДУМ-у та друзів по праці в громаді Павло Коновал, а Стефанія Кральна висловила співчуття родині від музикантів та хористів.

Поховали св. п. Анатолія Луппо на кладовищі Елмвуд, де поховані його маті і батько, в Рівер Гров, передмісті Чікаго.

* *

Багато років тому вибрався з Чікаго до штату Арканзас один з незамінних керівників мистецьких одиниць ОДУМ-у — Анатолій Степовий. Кілька років тому він також відійшов у інший світ.

В 1963 році Анатолій Степовий розпочав працю з струнною оркестрою, а перед тим він був керівником співочих груп дівчат. Оркестра під його керівництвом з великим успіхом виступала на багатьох імпрезах: на відкритті пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні, зустрічах ОДУМ-у, концертах ОДУМ-у та інших. В 1966 році керівництво перебрав від нього Анатолій Луппо.

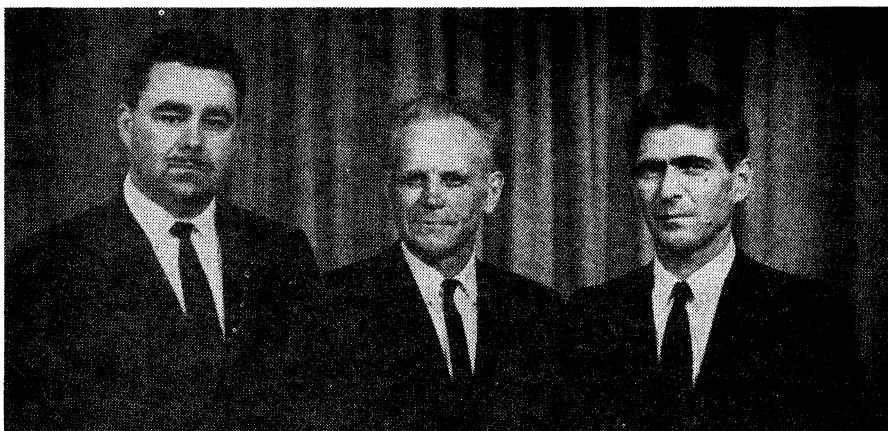
* *

Родині св. п. Анатолія Луппо висловлюємо найсердечніші співчуття.

Св. п. Анатолія Луппо — колишнього активного члена філії ОДУМ-у та ТОП-у в Чікаго і довголітнього диригента капелі бандуристів філії ОДУМ-у в Чікаго завжди будемо пам'ятати як великого прихильника ОДУМ-у і як добру і віддану вихованню української молоді людину.

Вічна їйому пам'ять і вічна пам'ять його другові Анатолію Степовому!

Центральний комітет ОДУМ-у, редакційна колегія журналу "Молода Україна", мистецькі керівники ОДУМ-івських груп (колишні й теперішні) та друзі ОДУМ-івці й ТОП-івці в США й Канаді.

Керівники мистецьких одиниць філії ОДУМ-у в Чікаго.

Зліва: Анатолій Луппо — керівник струнного ансамблю та заступник диригента струнної оркестри, Григорій Китастий — керівник ансамблю бандуристів ОДУМ-у, Анатолій Степовий — диригент струнної оркестри та мистецький керівник жіночих вокальних ансамблів.

Обидва керівники мистецьких одиниць ОДУМ-у Чікаго відійшли від нас зарано; вони могли б ще багато років бути корисними своїм родинам, українській громаді, ОДУМ-ові.

Вічна їйому пам'ять!

ПОМЕР МИХАЙЛО СМИК

Першого лютого 1995 року помер довголітній редактор газети "Українські вісті", яку розпочав видавати в Новому Ульмі Іван Багряний — Михайло Смик. Він народився 1-го грудня 1915 року на Кіровоградщині.

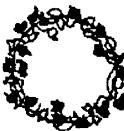
Комуністичні податки та переслідування його батьків примусили їхню родину залишити свою хату та все майно й втікати, рятуючи життя, до криворізької копальні ім. Шварца. На копальні йому вдалося, не дивлячись на трикратне виключення, як соціально небезпечної, закінчити робітничий факультет Гірничого інституту. Втікаючи від донощиків, виїхав до Харкова, де витримав конкурсний іспит до Харківського Гідро-Метеорологічного інституту. Пізніше вчителював. Зачіно закінчив три курси історично-факультету Одеського педагогічного інституту, а закінченю четвертого курсу перешкодив призов в армію. Був у таборі полонених в Німеччині. Після капітуляції М. Смик, подолавши всіякі перешкоди,

прибув у табір переміщених осіб в Ганновері. Довший час був представником Українського Червоного Хреста, видаючи багатьом українцям виказки, які їм допомогли від примусової депатріації.

В 1951 році приїхав до Америки. Спершу жив у Пенсильванії, а після року переїхав на постійно до Детройту. Деякий час був адміністратором, а пізніше й редактором, газети "Прометей". Він був активним в праці Товариства прихильників УНР, Товариства прихильників ОДУМ-у, понад 20 років був директором школи українознавства, членом УРДП, членом управи Фундації ім. Івана Багряного, Секретаріяту УДРП. В 1978 році перенесено газету "Українські вісті" з Нового Ульму в Німеччині до Детройту і від того часу, аж до серпня 1994 року, він був її головним редактором. Останньо вже довший час був у лікарні, а обов'язки редактора перебрав молодий журналіст з України Сергій Козак.

М. Смик був активним не лише в партії УРДП-УДРП, але й в громадсько-церковному житті. В усіх громадських комітетах та комісіях Детройту, як річниці голоду 1933 р., Тисячоліття Хрищення України та інших він репрезентував українську православну громаду чи як доповідач, чи як активний член.

Око

Центральний Комітет ОДУМ-у, Головні ради старших виховників ОДУМ-у та Головні управи ТОП-у в США, Канаді та Німеччині й редакційна колегія журналу "Молода Україна" висловлюють глибокі співчуття дружині Аполінарії та дітям — Юрієві, Ірині, Андієві з приводу смерти св. п. Михайла Сміка — чоловіка, батька, дідуся та приятеля ОДУМ-івської молоді — старшого виховника-дорадника.

Вічна їйому пам'ять!

Canadian Friends of Ukraine

(колишнє Канадське Товариство Прихильників РУХ-у і Канадське Товариство Розбудови України)

Торонтський відділ

Проект "ВІДРОДЖЕННЯ"

Канадські Друзі України, торонтський відділ, влаштовує т. зв. "book drive", збирання українських книжок і англійських наукових книжок для України.

Ці книжки необхідні для створення читальні в Харкові.

Ваша пожертва українських книжок дасть українцям в східній Україні нагоду засвоїти рідну мову, досліджувати українську історію та познайомитися з класикою української літератури, дитячою літературою і т.п.

Просимо доставляти українські книжки на такі адреси:

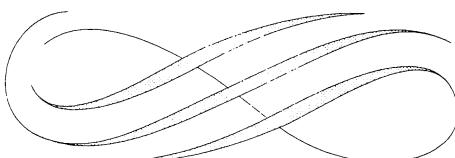
"Kobza"
100 The East Mall, Suite 10
Toronto, Ontario
tel.: (416) 253-1871

Canadian Friends of Ukraine
620 Spadina Avenue
Toronto, Ontario
tel.: (416) 964-6644

Ми готові помогти з транспортом книжок. Просимо дзвонити до нашого бюро на число 964-6644.

Збірка книжок триватиме до кінця місяця лютого 1995 року.

Вашу фінансову пожертву просимо складати в нашім бюрі 620 Spadina Avenue, Toronto.

ПРО НАШІ ПРОЄКТИ

Основна ціль наших спільніх освітніх проєктів між Канадою і Україною: з участю амбасадора Канади сприяти процесам відродження і розвитку української національної свідомості, духовості та культури, зокрема в східніх областях України. За два роки часу проєкт "Відродження" вже помітно вкорінivся на південно-східній українській землі. По сьогоднішній день вислано в Україну поверх 65,000 книжок і журналів до різних академічних інституцій, бібліотек та фундацій. Нам вдалося доставити книжки до Києво-Могилянської академії, Української правничої фундації, Інституту державного управління в Києві і до Інститутів педагогіки в Києві, Полтаві та Луганську. Відкривши нашу бібліотеку в Луганську в 1993 році, ми цю плідну діяльність поширили до міста Донецька, столиці найбільшої області України за числом населення, а в короткому часі проєкт плянує відкрити третю канадсько-українську бібліотеку в Харкові.

Ось як недавно висловився про нашу працю в Україні журналіст з Луганська після офіційного відкриття нашої читальні в Донецьку:

"Тут в Україні ми часто читаемо про Світовий банк, про Міжнародний валютний фонд та про мільярди доларів, яких обіцяно Україні. Але для пересічного українця це все писані по воді мрії, яких нам навіть не сниться бачити в буденному житті. Однак читально-освітні центри, які ви спорудили тут в Східній Україні, це конкретні проєкти, які стоять перед нашими очима та які нам служать практичними цінностями. Ваші проєкти зробили велике враження в нашому житті."

Сьогодні ми відновили збирання книжок та освітніх матеріалів, звертаючись до членів української громади та різних канадських установ. Якщо ви бажаєте зложити пожертву книжок або фондів, просимо звертатися за дальшими інформаціями до нашого бюро:

Canadian Friends of Ukraine
620 Spadina Avenue
Toronto, Ontario M5S 2H4
Tel. 964-6644

ЦЕНТР УКРАЇНСЬКИХ КАНАДСЬКИХ СТУДІЙ

оголошує

СТИПЕНДІЮ ім. МИХАЙЛА і ГРЕЙС ГІКАВИХ

якою буде нагороджуватись щороку студента/ку за найкращу статтю, писану українською мовою, на тему з ділянки українських канадських студій.

- * Вартість стипендії: приблизно \$900
- * Стаття (надрукована) мусить мати 2,000–2,500 слів
- * У часі подання студенти мусять бути зареєстровані повночасно у канадському університеті або колегії
- * Найкраща стаття буде подана до "Українського голосу" для можливої публікації
- * Реченець подання статтей: 1 травня 1995 р.

Усі статті, разом з листом, у якому студент/ка вияснює свій науковий статус (т.з.н. програму, рік, університет), проситься висилати на адресу:

The Director
The Centre for Ukrainian Canadian Studies
St. Andrew's College
The University of Manitoba
Winnipeg, Manitoba R3T 2N2

ЗРОБІТЬ
ПРИЄМНІСТЬ
і користь
Вашим дітям
— пошліть їх літом
на один із таборів
ОДУМ-у !

ЗОЛОТИЙ ЮВІЛЕЙ ПОДРУЖЖЯ ГАННИ І ВОЛОДИМИРА НОВОБРАНЦІВ ЛОНДОН, ОНТАРІО

В суботу, 29 жовтня 1994 р., на одумівській оселі "Україна" святкували золотий ювілей подружнього життя Ганни і Володимира Новобранців.

Галя (дівоче прізвище Пасічник) народилася в селі Бубново Золотоніського району Полтавської обл. (тепер Черкаська) 25 жовтня 1925 р. На початку жовтня 1942 р. 17-річною дівчиною була примусово вивезена в Німеччину (м. Вільгельмсгафен).

Володимир народився 29 лютого 1924 р. в селі Вознесенське Буринського району Сумської області. В 1943 р. був вивезений в Німеччину на працю. Працював шофером на пожежній машині.

Одружилися вони у Вільгельмсгафені 20 жовтня 1944 р. Після шлюбу, до кінця війни, мусили жити окремо.

Добре скуштувавши совєтський рай, знаючи жорстоку реальність людоненависної системи, після війни не хотіли повернутись додому. Щоб не потрапити в пазурі совєтських чекістів-людоловів і уникнути насильної репатріації, вони довгий час переховувались. В 1946 р., коли вже минула небезпека на-

сильної репатріації, попали в табір для переміщених осіб у м. Кіль, де перебували до часу виїзду в Канаду.

Володимир приїхав до Канади в березні 1948 р. до м. Валдер у провінції Квебек, на однорічний контракт.

Працював у копальні по видобутку золота. У грудні 1948 р. приїхала до Канади дружина Галя з трирічною дочкою Ніною.

Після закінчення контракту в липні 1949 р., родина Новобранців переїхала до Лондону, Онтаріо. Спочатку Володимир працював на різних роботах, включно з конструкцією локомотивного заводу General Motors. Як будова заводу була закінчена, від липня 1950 р. аж до відходу на пенсію в 1985 р., він працював у General Motors. В 1953 р. народився у них син Володимир.

З нагоди золотого ювілею, подружжя Новобранців отримало по здоровлення і грамоти: від генерал-губернатора Канади Рамона Гнатишіна, від прем'єр-міністра Канади Ж. Кретена, прем'єра Онтаріо Б. Рея, мера міста Лондона Т. Госнела, від УПЦеркви, УГКЦеркви, Українського Центру в Лондоні, одумівської оселі "Україна" та від приятелів. Було підкреслено, що подружжя Новобранців є чесне, добросо-вісне, гостинне, національно свідоме, активне в церковних та громадських справах, завжди готове допомогти близькому.

На банкеті було присутніх 100 осіб, а наступного дня в неділю, на "поправинах" — 54 особи.

Після обіду-поправин, на заклик Ольги Співак, була проведена збірка на українську пресу, що принесла \$170.00. З того розділено: \$60.00 на тижневик "Українські Вісти" і \$60.00 на журнал "Молода Україна", а \$50.00 на орган УПЦ в Канаді "Вісник".

Василь Васько

* *

Члени редакційної колегії та адміністрація журнала "Молода Україна" вітають Ганну і Володимира Новобранців з їхнім золотим ювілеєм — 50-тилітнім ювілеєм подружнього життя та бажають всього найкращого. На многі літа!

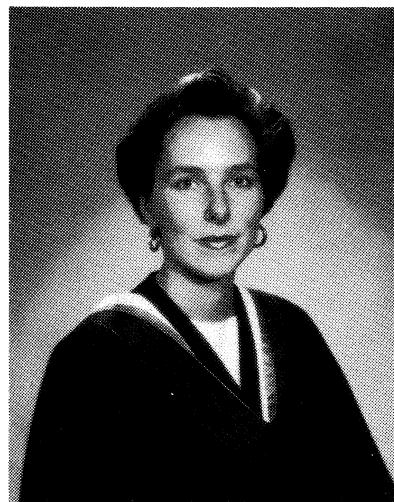
За пожертву на пресовий фонд іциро дякуємо.

ПОЗДОРОВЛЕННЯ

Світлано! Поздоровляємо зі здобуттям звання: Магістра Інтернаціональної економії в Йоркському (Торонто) та Московському (Москва) університетах.

Задоволені, що йдеш слідом Натаочки та Нестора.

Отож, закликай своїх рідних і друзів: ПЛАСТУ, ОДУМ-у, СУМ-у, СУМКУ-у, МУН-у та всю укра-

Світлана Наливайко

їнську молодь, яти цим непохитним шляхом.

Найщиріші поздоровлення та побажання від батьків та всіх родин Наливайків та Варесів.

P. S. Світлана прийняла посаду в Russian-American Enterprise Fund в Москві, на другий рік RAEF відкриває відділ у Києві; Світлана плянує переїзд.

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ" ПОЖЕРТВУВАЛИ:

(Продовження з попереднього числа.)

Черінь Ганна, Фльоріда, США	\$200.00	Адамець Володимир, Торонто, Онт.	10.00
З нагоди 50-го подружнього ювілею Новобранців Ганни і Володимира (Лондон, Онт.)		Коновал Павло, Арлінгтон Гайтс, Ілл., США	10.00
переслав В. Васько	60.00	Пилипенко В., Вінніпег, Ман.	10.00
Семенюк Олена, Темзфорд, Онт.	20.00	Фатенко Іван, Ярвіл, Н. Дж., США	5.00
Отець Федір Легенюк, Вест Гіл, Онт.	15.00	Ліщина Касіян, Блюмінгдейл, Ілл., США	5.00
Кузьменко Ніна, у пам'ять мами – Параксеви Вітолль, Лондон, Онт.	15.00	Жертводавцям і прихильникам "Молодої України" щира подяка.	

Редакція і адміністрація "М. У."

ЖЕРТВОДАВЦІ НА РАДІОПРОГРАМУ "МОЛОДА УКРАЇНА" В ТОРОНТО

(на нев'янучий вінок св. п. добр. Мінодори Фотій,
яка упокоїлася 21.09.1994 р.)

Євгенія і Тиміш Таборовські	\$20.00
Віра Ліщина	25.00
Емілія Боднарчук (у 40-ий день смерти св. п. добр. М. Фотій)	25.00

Анна Семеген
(у 10-ту річницю упокоєння дорогого
чоловіка св. п. Петра Семегена)

Катерина Щербань
(у першу річницю відходу з цього світу моїх
дорогих синів Анатолія і Віктора.
Анатолій упокоївся 6.01.1994 р.,
а Віктор — 15.01.1994 р.)

100.00
200.00

(з нагоди свята Різдва Христового
і Нового 1995 року)

Ліда і Григорій Равриш	10.00
Дарія Бродгед (Гамільтон, Онт.)	20.00
Євгенія і Тиміш Таборовські	25.00
Ніна Козій	25.00
Віра Ліщина	30.00
Поліна і Володимир Дмитренки	35.00
Петро Копил	50.00
Зі спадщини Миколи Пилипенка (уп. 9.01.1991 р.)	100.00

Алла і Микола Гавриш
(у 30-ту річницю смерти
св. п. Павла Гавриша-Степа)

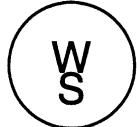
50.00

**За фінансову підтримку всім жертводавцям
широ дякуємо.**

Висловлюємо окрему подяку
пані Анні Ленко з Монреалю
за платівки для радіопрограми "Молода Україна",
особливо ті наспівани Борисом Гмирею.
Вельми вдячні і панові Петрові Сарнавському
за полагодження справ з висилкою.

*Керівник і диктори
ОДУМ-івської радіопрограми
"Молода Україна".*

N. - J. SPIVAK LTD.
1158 Wonderland Road
LONDON, ONTARIO
N6L 1A6
(PRE-MIX CONCRETE)

 LENNOX
DEALER

SNIH HEATING & COOLING LTD.
LONDON, ONTARIO

WALTER SNIH
President

Telephone
(519) 649-4964

МОЛОДА УКРАЇНА

If not delivered please return to:
 Box 40, Postal Station "M"
 TORONTO, ONT., CANADA
 M6S 4T2

**Ціна 3.00 дол.
в СІА і Канаді**

ПАЧКИ В УКРАЇНУ, ТРАНСПОРТ ВАНТАЖІВ,
 ВЛАСНІ ДРУКАРНІ В КІЄВІ ТА ЛЬВОВІ,
 ПЕРЕКАЗ ПЕНСІЙ, ДОСТАВА ГРОШЕЙ,
 ВІЗИ І ЗАПРОШЕННЯ В УКРАЇНУ.

З А В І Т А Й Т Е Д О " К О Б З И " ! Ч Е К А є М О Н А В А С !

100 THE EAST MALL, UNIT 10, ЕТОВІСОКЕ, ONTARIO M8Z 5X2
 TEL: (416) 253-1871 FAX: (416) 253-9515

Travel & Tours

626019 ONTARIO LTD.

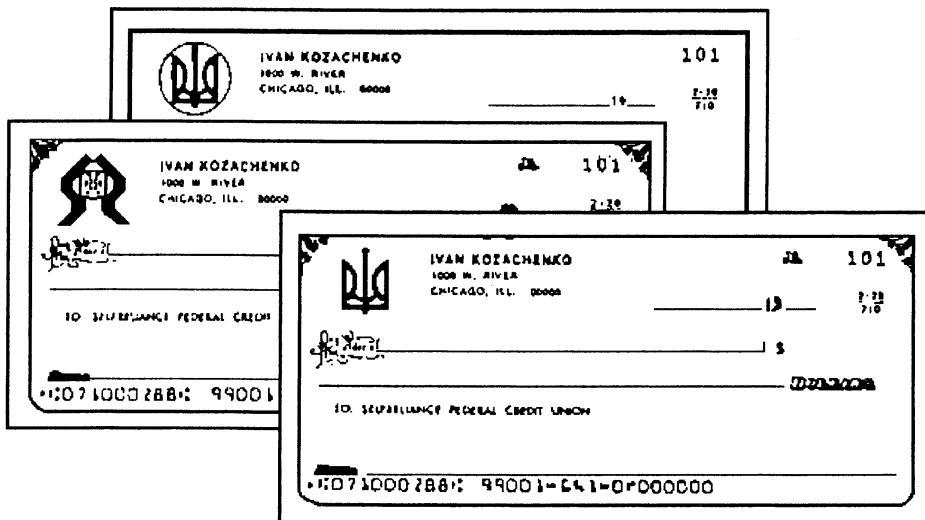
СПЕЦІЯЛІЗУЄМОСЯ У ПОДОРОЖАХ НА УКРАЇНУ.

МАЄМО КВИТКИ НА ВСІ АВІАЛІНІЇ
 ДО БУДЬ-ЯКОЇ КРАЇНИ СВІТУ

TEL: (416) 253-1871

100 THE EAST MALL, UNIT 10, ЕТОВІСОКЕ, ONT. M8Z 5X2

"УКРАЇНСЬКІ ЧЕКИ"

**УКРАЇНСЬКІ ЧЕКИ
 (ДРЕФТИ) та інші чеки
 МОЖНА ДІСТАТИ
 В УКРАЇНСЬКИХ
 КРЕДИТОВИХ
 КООПЕРАТИВАХ.**

**КООПЕРАТИВНІ ЧЕКОВІ
 КОНТА є КРАЇІ
 ЯК ЗВІЧАЙНІ ЧЕКИ.**

Українська
 Федеральна Кооперативна Каса
"Самопоміч"
 Selfreliance
 Ukrainian Federal Credit Union

- Трансакції є безкоштовні.
- Не вимагаємо мінімального сальда на конті.
- Перших 150 дрефтів даром, при відкритті нового дрефт конта.
- Заробляють дивіденду.
- Дрефти мають копії.